

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος ἑβδομος

Συνδρομή ἑτησίως: Ἐν Ἑλλάδι φρ. 10, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20.—Αἱ συνδρομαὶ ἀρχονται ἀπὸ 1 Ἰανουαρίου ἐκαστοῦ ἔτους καὶ εἰς τὴν ἑτήσιον—Γραφεῖον τῆς Διοικήσεως: Ὁδὸς Σταδίου, 6.

28 Ἰανουαρίου 1879

ΣΦΡΑΓΙΣ ΤΟΥ
ΥΠΕΙΘΑΣΤΥΝΟΛΙΜΕΝΑΡΧΕΙΟΥ ΠΑΤΜΟΥ
ἐπὶ ἐπαναστάσεως.

Τὸ πρωτότυπον τῆς ἀνωτέρω σφραγίδος εὑρίσκεται παρὰ τῷ κ. Παύλῳ Λάμπρῳ, ὅστις κίνηται πλουσιωτάτην συλλογὴν σφραγίδων τῶν πλείστων ἑλληνικῶν δήμων καὶ Ἀρχῶν ἐπὶ τῆς ἐπαναστάσεως. Ἡ συλλογὴ αὕτη μετὰ πολλοῦ κόπου συλλεγείσα μεγάλην δὲ κεκτημένη ἱστορικὴν ἀξίαν καὶ ὑπὸ πολλὰς ἐπιφύσεις περιέργου, ἐδῆς ἔργον θὰ ἦτο ἂν καθίστατο ἑθνικὸν κτῆμα, καὶ κατετίθετο ἐν τῷ μουσεῖῳ τοῦ Ναυτικοῦ ἀπομαχικοῦ ταμείου, ἢ ἐν τῇ Βουλῇ, ἐνθα καὶ ἄλλα παρόμοια κειμήλια εἰσὶν ἀποτεθησαυρισμένα. Σ. τ. Δ.

ΛΟΥΚΗΣ ΛΑΡΑΣ

Αὐτοβιογραφία γέροντος Χίου.

Συνήχη· 181 σελ. 71.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'

Τὰ χωρία τῆς Χίου, ἰδίως τὰ μεσημβρινά, εἶναι ὄχυρά ὡς φρούρια καὶ στενόχωρα ὡς φυλακαί. Δὲν ἔχουσι τείχη, ἀλλά, κατὰ τὰς τέσσαρας ἐξωτερικὰς πλευράς, τῶν οἰκιῶν τὰ ὀπίσθια συνεχόμενα ἀποτελοῦσιν ἀδιάκοπον προτείχισμα. Αἱ θύραι τῶν οἰκιῶν κεῖνται ἔσωθεν, ἐντὸς τοῦ χωρίου, ἢ κεντρικῇ δὲ αὐτοῦ ἑδῆς, τέμνουσα τῶν οἰκιῶν τὴν συνέχειαν, σχηματίζει τοῦ ὄχυρώματος τὴν πύλην. Εἶναι δὲ ἀληθῶς πύλη ἢ τοιαύτη ὀπή, καθόσον καὶ κλείεται διὰ κιγκλιδοῦν ἐκ σιδήρου θυρῶν. Τὰ χωρία ταῦτα μοῦ ἔφερον πάντοτε κατὰ νοῦν τὸ ἐν Σμύρῃ Χάνιον· ἢ διαφορά εἶναι, ὅτι ἀντὶ τῆς περικυκλώσεως ἐκεῖνο μεγαλοπόλεως, ταῦτα περικυκλῶνται ὑπὸ λόφων πρασίνων, καὶ ἀντὶ ὠχρῶν ἐμπόρων, περιέχουσιν εὐρώστους γεωργούς· ἀντὶ δὲ τῆς ἐν τῷ μέσῳ τοῦ Χανίου πλατείας, ὁδοὶ στεναὶ καὶ οἰκοδομαὶ συνεσφιγμένα πληροῦσι τὸν χώρον, τὸν ὁποῖον ἢ τετρά-

πλευρος ἐξωτερικῇ τῶν οἰκιῶν σειρὰ περιστοιχίζει. Εἰς τὸ κέντρον τοῦ χωρίου ὑφύεται συνήθως Πύργος, τοῦ ὁποῖου ἢ εἰσοδος ὑπερέχει τοσοῦτον τοῦ ἐδάφους, ὥστε μόνον διὰ κλίμακος ξυλίνης ἢ διὰ σχοινίων δύναται τις ν' ἀνέλθῃ μέχρις αὐτῆς. Οἱ Πύργοι οὗτοι, λείψανα τῆς κυριαρχίας τῶν Γενουσησίων, εἶναι αἱ ἀκροπόλεις τῶν χωρίων.

Τοιοῦτον ἦτο τὸ χωρίον Μεστά, ὅπου προσεφύγομεν. Οἱ χωρικοὶ μᾶς ὑπεδέχθησαν φιλοφρόνως, μᾶς παρεχώρησαν δὲ οἰκίαν εὐκαιρον, τὰ κενὰ τῆς ὑποίας δωμάτια διαιμοιράσθημεν μετὰ τοῦ γέροντος τῆς μητρός μου θεοῦ καὶ δύο ἄλλων οἰκογενειῶν. Ἡ κοινὴ συμφορὰ τότε πρῶτον μετ' αὐτῶν μᾶς ἐσχέτισε καὶ μᾶς συνέδεσε. Αἱ στερησεις μᾶς ἦσαν ποικίλαι καὶ μεγάλαι, ἀλλὰ τίς τότε ἐσκέπτετο περὶ ἀνέσεως καὶ περὶ τῶν συνήθων τοῦ βίου ἀναγκῶν; Ὁ σκοπὸς ἦτο τὴν ζωὴν νὰ διατηρήσωμεν, ἀλλὰ καὶ πρὸς τοῦτο μόλις ἢ διαίτά μᾶς ἐξήκει. Καὶ τοῦ ἄρτου αὐτοῦ ἢ ἀπόκτησις ἦτο δύσκολος, οὐδὲ κατορθοῦτο καθ' ἡμέραν. Σῦκα, κουκία, ξυλοκέρατα καὶ γόρτα ἄγρια, ἰδοὺ ὅποια ἦτο, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ, ἢ τροφὴ μᾶς. Καὶ παρήρχοντο οὕτως αἱ ἡμέραι ἐν τῷ μέσῳ φόβων καὶ ἐλπίδων.

Τὴν ἰδέαν τῆς εἰς Ψαρὰ καταφυγῆς παρητήσαμεν ἐξ ἀνάγκης, διότι ἤρχοντο ἀπελπιστικαὶ ἐκαίθη ἐιδήσεις. Ἦτο ἤδη πλήρης προσφύγων ἢ νῆσος, οἱ δὲ Ψαριανοί, μόλις ἔχοντες πῶς νὰ τοὺς διαθρέψωσι καὶ συντηρήσωσι, δὲν ἠδύναντο οὔτε ἤθελον νὰ δεχθῶσι πλειότερους. Ἦρχιζεν ἤδη νὰ τοῖς γίνεται ἐπαισθητὴ ἢ σπάνις τοῦ ὕδατος, ἢ δὲ συσσώρευσις τοσοῦτων ἀπόρων φυγάδων εἶχε προκαλέσει νόσους, αἰτίνας ἐφαίνοντο προμηνύουσαι φοβερωτέραν ἐπιδημίαν. Ὄθεν ἔγραψον εἰς Χίον προτρέποντες τοὺς ψεύγοντας νὰ διευθυνθῶσιν εἰς ἄλλας τοῦ Αἰγαίου νήσους, καὶ προσφέροντες προθύμως τὰ πλοιάτων καὶ τοὺς ναύτας τῶν.

Ἄλλ' ἡμεῖς εἰς Μεστά ἤρχιζομεν νὰ ἐλπίζομεν ὅτι δὲν ὑφίσταται πλέον ἀνάγκη φυγῆς. Δύο ἑβδομάδες εἶχον παρέλθει ἀπὸ τῆς ἀφίξεως τοῦ Τουρκικοῦ στόλου· οἱ ἐπαναστάται ἀπέπλευσαν ἢ ἐκρίπτοντο σκορπισμένοι εἰς τῆς νήσου τὰ ἐνδότερα, οἱ δὲ φιλήσχοι τῆς πόλεως κάτοικοι καὶ τῶν χωρικῶν οἱ πλείστοι οὐδ' ἐ-

ξηγέρθησαν κατά τῆς Τουρκικῆς ἐξουσίας, οὐδ' ἀνεμίχθησαν εἰς τὸ ἐπαναστατικὸν κίνημα. Διὰ τὸ λοιπὸν τῆς καταδρομῆς ἡ ἐξήκολούθησις; Διὰ τῆς τρομοκρατίας ἡ διαιώνισις, ἐνθ' ἅσα ἀντιστάσεως πιθανότης ἐξέλιπεν; Μὴ δὲν ἤρκεσαν τὰ πεσόντα ἡδὴ πῦρα θύματα; Μὴ δὲν ἤρκεσθη ἀρκούντως τῆς τουρκικῆς λύσεως ἡ ἔξαισις; Ταῦτα σκεπτόμενοι ἐπεριμένομεν ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν τὴν διακήρυξιν ἀμνηστίας καὶ τὴν ἀδειαν νὰ ἐπιστρέψωμεν εἰς τὰς ἐστίαις μας.

Καὶ τῷ ὄντι, τῶν Τούρκων ἡ καταφορά εἶχε κατ' ἐκείνας τὰς ἡμέρας κοπάσει. Ἦκούοντο ὀλιγώτεροι πυροβολισμοὶ καὶ φόνοι καὶ ἀπαγωγαί, διέτρεχον δὲ φῆμαι ὅτι ἐμεσίτευον οἱ Πρόξενοι ὑπὲρ συγχωρήσεως τῶν ραγιαδῶν, καὶ ὅτι ὁ Πασᾶς ἐφαίνετο κλίνων πρὸς ἐπιείκειαν. Καὶ ἤρχοντο μέχρις ἡμῶν αἱ τοιαῦται φῆμαι καὶ ὑπέτρεφον τὰς ἐλπίδας μας.

Τὴν ἐνάτην ἡμέραν τῆς εἰς Μεστά διαμονῆς μας ἐνομίσαμεν ὅτι τὰ δεινὰ μας ἐτελείωσαν. Δύο Πρόξενοι ἦλθον εἰς τὸ χωρίον φέροντες κλάδους ἐλαίας καὶ παραμυθίας ἀγγελίαν. Ἐφερον ἀναφοράν πρὸς ὑπογραφήν, ὑπέσχοντο δὲ ὅτι ἅμα προσκυνήσωμεν, ὁ Πασᾶς θὰ μᾶς συγχωρήσῃ. Νὰ μᾶς συγχωρήσῃ! Ἀλλὰ διὰ τί; Οὔτε ἀντάρται ἡμεῖς, οὔτε οὐδένα ἡδικήσαμεν, οὔτε ἰδιοκτησίας ξένας ἐληστεύσαμεν, οὔτε γυναῖκας ἠτιμάσαμεν, οὔτε ἐφρονεύσαμεν, οὔτε ἐξηνδραποδίσσαμεν. Διὰ τί νὰ συγχωρηθῶμεν; Ἀλλὰ ταῦτα εἶναι σκέψεις σημεριναί. Δὲν ἐσκεπτόμεθα τοιαῦτα τότε, ἡ δ' ἐλπίς τῆς ἀλλαγῆς ἀπὸ τῆς ἀφορήτου ἐκείνης ὑπάρξεως ἦτο ἀληθὴς δι' ἡμᾶς χαρά. Ὅθεν ὑπεγράψαμεν προθύμως πάντες, νέοι καὶ γέροντες, χωρὶς νὰ ἐξετάσωμεν τί ἡ ἀναφορά περιέχει, ὑπεγράψαμεν μὲ τὰς δύο χεῖρας, εὐλογούντες τὴν φιλόανθρωπον μεσολάβησιν τῶν Χριστιανῶν Προξένων, καὶ ἀνεπνεύσαμεν, πιστεύσαντες ὅτι παύει ὁ διωγμὸς καὶ θὰ ἐπιστρέψωμεν ἀβλαβεῖς εἰς τὰ ἴδια.

Ἀλλὰ μὴ ἐπρόκειτο νὰ εὐρωμεν τὰς οἰκίας μας ὅπως τὰς ἀφήσαμεν; Μετὰ τὴν εἰσβολὴν τῶν Σαμίων καὶ τῶν ὑπὸ τὸν Μπουρνιᾶν χωρικῶν, μετὰ τοὺς σφοδροὺς ἐκ τοῦ φρουρίου καὶ ἐκ τοῦ στόλου κανονοβολισμοὺς, μετὰ τὴν ἀγαλίνωτον πρὸ πάντων τῶν Τούρκων λεηλασίαν, ὀλίγας περὶ τούτου ἐλπίδας ἠδυνάμεθα νὰ τρέψωμεν. Ἀλλ' ὅμως ἐκυρίευσεν πάντας ἡμᾶς ἐκεῖ, εἰς Μεστά, τῆς ἐπανόδου ὁ πόθος. Ἦθέλομεν νὰ ἴδωμεν καὶ πάλιν τὰς οἰκίας μας, εἰς οἶαν δὴποτε κατὰστασιν καὶ ἂν ἐπρόκειτο νὰ τὰς εὐρωμεν, ὁ δὲ φόβος μὴ τὰς εὐρωμεν κατεστραμμένας ἠύζανεν, ἀντὶ νὰ ἐλαττόνη τὴν ἐπιθυμίαν μας. Τοιοῦτος ὁ ἄνθρωπος. Προσκολλάται τοσοῦτον μᾶλλον εἰς ὅ,τι ἀγαπᾷ, καθόσον κινδυνεύει νὰ τὸ ἀπολέσῃ. Ὅταν δὲ ἡ

ἀπώλεια σφραγισθῇ, καὶ ἡ ἐλπίς ἀπέλθῃ, τότε πρὸ πάντων ἡ χηρευμένη καρδιά αἰσθάνεται ὀπίσθη περιέκλειεν ἀγάπην. Οὕτω πλανώμεθα εἰς τὰ κοιμητήρια καὶ καθήμεθα ἐπὶ τῶν πλακῶν, αἵτινες σκεπάζουσι τὰ λείψανα τῶν ἀπελθόντων ἀγαπητῶν μας. Οὕτω μετὰ πυρκαϊᾶν ἀποτεφρώσαμεν ὀλόκληρον συνοικίαν, βλέπεις ἀνθρώπους πλανωμένους ἐντὸς τῶν καπνίζόντων εἰσέτι ἐρειπίων, καὶ ἀναζητοῦντας τὰ ἴχνη τῶν ἐστιῶν τῶν, καὶ βλέποντας ἐπὶ ὄρας τὸν χῶρον, ὅπου ὑψοῦτο ἡ διαμονή τῶν καὶ τοὺς λίθους, οἵτινες ἀπετέλουν τοῦ κοιτηνός τῶν τοῖχους.

Αἱ ἐπαγγελίαι τῶν Προξένων τοσοῦτον ἀνεπτέρωσαν τὰς ἐλπίδας μας, ὥστε ἠθέλομεν ἀμέσως νὰ ἐπιστρέψωμεν. Ἀλλ' οἱ γεροντότεροι ἐχαλίνωσαν τὴν ἀνυπομονήσιν μας, ὑποπτευόμενοι μὴ ἡ προσφερομένη ἀμνηστία ἦτο τῶν Τούρκων τέχνασμα, πρὸς ἐξαπάτησιν τῶν Προξένων, καὶ παγίς ὅπως μᾶς ἐξολοθρεύσωσιν εὐκολώτερον. Εἶχον πλειοτέραν πείραν τοῦ τουρκικοῦ γαρχακτῆρος οἱ γέροντες, ἀλλ' οἱ ἐπίλοιποι ἐβασίζομεθα μετὰ θάρρους εἰς τῶν Προξένων τὴν ὑπόσχεσιν καὶ τὴν προστασίαν. Μετὰ σύσκεψιν καὶ συζήτησιν καὶ ἐνδοιασμοὺς ποικίλους, ἀπεφασίσθη τέλος νὰ ὑπάγωμεν τινὲς ἐκ τῶν νεωτέρων ὡς πρόσκοποι, οἱ δὲ λοιποὶ νὰ περιμείνωσιν εἰς Μεστά τὰς εἰδήσεις μας, ἡ τὴν ἐπιστροφὴν μας.

Τὴν ἐπαύριον ἀνεχώρησα ἀπὸ πρώτας μετὰ δύο ἄλλων ομηλικῶν μου. Περιττὸν νὰ ἀναφέρω τὰ ὀνόματά των. Ἀλλως τε πρὸς τί νὰ ὑποδεικνύω ἐκάστοτε ὀνομαστὶ ἐκείνους, ὅσων ἡ κακὴ τύχη συνέπεσε νὰ συνενωθῇ μετὰ τῆς ἰδικῆς μου; Ἐκ τῶν δύο ἐκείνων ὁ εἰς εὐδαίμων ἦδη γέρον, πρωτεύει ἐν μιᾷ τῶν ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ Ἑλληνικῶν κοινοτήτων συχνακίς δ' ἔκτοτε συνητηθήμεν καὶ ἀνεμνήσθημεν ἡμερῶν ἀρχαίων καὶ κοινῶν παθημάτων. Ὁ ἕτερος διασωθεὶς τότε, ἀπέθανε μετ' ὀλίγον εἰς Τῆνον. Πόσους τότε λυτρωθέντας ἐκ τῶν ὀνύχων τῶν Τούρκων ἐθέρισεν οὕτως ὁ θάνατος! Ἐξηνητημένοι μετὰ τοσαύτας κακουχίας, μετὰ τοσοῦτους περισπασμοὺς, πόσοι φυγόντες τὴν μάχαιραν τοῦ ἐχθροῦ ἔπεσαν κατόπιν, πρόωρα τῆς ἀσθενείας θύματα!

Ἀπεχαιρετίσαμεν λοιπὸν τοὺς εἰς Μεστά καὶ ἐκινήσαμεν οἱ τρεῖς ὁμοῦ διευθυνόμενοι πρὸς τὴν πόλιν. Αἱ ἐντυπώσεις τῶν γενομένων καταστροφῶν ἦσαν πολὺ πρόσφατοι εἰσέτι, καὶ δὲν ἡμεῖς οὐδαμῶς ἀπηλλαγμένοι τοῦ φόβου μὴ συναντήσωμεν Τούρκους ἐνόπλους, ἀγνοοῦντας ἢ ἀψηφούντας τὰς ἐπιεικείας τοῦ Πασᾶ προθέσεις. Ἀλλ' ἡμεῖς νέοι καὶ οἱ τρεῖς, ὁ δὲ πρῶτὸς ἀνὴρ ἦτο ζωογόνος, καὶ ἀπέπνεον ἄρωμα ὑγιᾶς οἱ μαστιχοφόροι περὶ τὰ Μεστά λόφοι. Ἦ ἐλπίς διεσκέδασε βαθμηδὸν τοὺς φόβους, καὶ ἐβαδίζομεν ἐ-

λαφροί, φαιδρύνοντες δι' εὐθύμων συνομιλιῶν τὴν ἐδοιπορίαν μας. Δὲν ἐπέπρωτο ὅμως οὔτε ἡ φαιδρότης, οὔτε ἡ ὀδοιπορία μας νὰ διαρκέσωσι πολὺ.

Ἐβλέπομεν μακρόθεν τὸ χωρίον Ἐλάτα, ὅπου ἐπροτιθέμεθα ν' ἀναπαυθῶμεν ἐκ τοῦ δρόμου καὶ νὰ λάβωμεν πληροφορίας διὰ τὴν περαιτέρω πορείαν μας.

Ὁ ἥλιος ἔκαιε καὶ ἐταχύνομεν τὸ βῆμα πρὸς τὰς λευκάς τοῦ χωρίου οἰκίας. Αἴφνης εἰς τὰ πρόθυρα αὐτοῦ ἠκούσαμεν οἰμωγὰς καὶ κραυγὰς γυναικείας. Ἐστάθημεν καὶ οἱ τρεῖς καὶ εἶδομεν ὁ εἰς τὸν ἄλλον. Μὴ ἦσαν Τούρκοι εἰς τὸ χωρίον; Αὕτη ἦτο ἡ πρώτη μου σκέψις. Ἐτείνωμεν τὰ ὄψα. Αἱ κραυγαὶ ἐξηκολούθησαν. Ἦσαν βεβαίως γυναικεῖον μοιρολόγιον. Ὅδηγοῦμενοι ἐξ αὐτῶν διήλθομεν τὰς ἐρήμους τοῦ χωρίου ὁδοῦ καὶ ἐφθάσαμεν ἐνώπιον τῆς ἐκκλησίας. Ἐκεῖ συνωθούντο οἱ χωρικοί, ὑπεράνω δὲ τῶν κεφαλῶν τῶν εἶδομεν κατ' ἐκείνην τὴν στιγμήν εἰς τῆς ἐκκλησίας τὰ πρόθυρα ἀναβαίνοντα δύο φέρετρα, τὸ ἓν μετὰ τὸ ἄλλο, καὶ πέριξ αὐτῶν αἱ γυναῖκες ἐκλαίον καὶ ὠδύροντο καὶ ἐκραύγαζον γοερῶς. Ὅτε εἰσῆλθεν ἐντὸς τοῦ ναοῦ ἡ νεκρώσιμος συνοδία, ἠρώτησα ἓνα χωρικὸν περὶ τῶν δύο λειψάνων, καὶ μᾶς εἶπε μὲ τὰ δάκρυα εἰς τοὺς ὀφθαλμούς, ὅτι συμμορία Τούρκων συναντήσασα τὴν προίαν τρεῖς νέους ἔξω τοῦ χωρίου, ἐπυροβόλησε κατ' αὐτῶν καὶ ἐξηκολούθησε τὸν δρόμον τῆς ὅτι ὁ εἰς τῶν τριῶν σωθεὶς ἔτρεξε καὶ ἀνήγγειλε τὸ συμβῆναι εἰς τὸ χωρίον, τὰ δὲ πτώματα τῶν δύο φρονευθέντων μετεκομίσθησαν πρὸ ὀλίγης ὥρας ἐκεῖ.

Ποῦ λοιπὸν αἱ ὑποσχέσεις ἀσφαλείας; Ποῦ ἡ ἐλπίς ὅτι τὰ δεινὰ ἐτελείωσαν; Εἶχον οἱ γέροντες δίκαιον. Οἱ δύο ἐκεῖνοι νεκροί, καὶ τῶν γυναικῶν τὰ μοιρολόγια, ἦσαν τῆς τουρκικῆς πίστεως ἡ σφραγίς, τῆς τουρκικῆς ἐπιεικείας τὰ ἐγγύγια!

Ἐπεστρέψαμεν ἀμέσως εἰς Μεστά, βαδίζοντες ταχύτερον ἢ ὅτε ἠργόμεθα καὶ ἀνευ τῆς προτέρας φαιδρότητος. Οἱ ἐκεῖ ἐξεπλάγησαν ὅταν μᾶς εἶδον ἐπιστρέφοντας, ἡ δ' ἀφήγησις τῆς εἰς Ἐλάταν σκηπῆς τοὺς κατετάραξε, καὶ ἡ προτέρα ἀδημονία διεδέχθη διὰ μιᾶς τὰς μόλις ριζωθείσας ἐλπίδας. Ὁ πατήρ μου μόνος ἐπέμεινε ἐλπίζων ἦτο τυχαία ἡ συμπλοκή, δὲν ἦσαν γνωσταὶ εἰσέτι αἱ ἀποφάσεις τοῦ Πασᾶ, οἱ Τούρκοι ἐκεῖνοι δὲν παρέμειναν εἰς Ἐλάταν, ἄρα οἱ πυροβολισμοὶ τῶν δὲν ἀποδεικνύουσι τὴν ἐπανάληψιν συστηματικοῦ διωγμοῦ, θὰ ἡσυχάσωσι τὰ πράγματα τοιαῦτα ἔλεγεν, ἀλλ' ἡ πείρα τοῦ παρελθόντος κατεφόβιζε τοὺς λοιποὺς πάντας καὶ ἀφῆρε πᾶσαν ἐμπιστοσύνην πρὸς τὰς ἀγαθὰς δῆθεν τοῦ Πασᾶ διαθέσεις. Νὰ φύγωμεν, νὰ φύγωμεν! ἔλεγον αἱ γυναῖκες, τὰ δὲ

παιδιά ἐκλαίον, καὶ ἐγὼ δὲν ἠδυνάμην νὰ λησμονήσω τὴν θέαν τῶν δύο ἐκείνων φερέτρων φερυμένων πρὸς τὴν πύλην τῆς ἐκκλησίας, καὶ τοὺς θρήνους τῶν γυναικῶν, αἱ ὅποια ἐμοιρολόγουν τοὺς νεκροὺς των.

Τὴν αὐτὴν ἐκείνην ἡμέραν ὁ θεὸς τῆς μητρὸς μου, δι' ἀμοιβῶν γενναίων καὶ μεγαλειέτρων ἐτι ὑποσχέσεων, ἔπεισε νέον χωρικὸν νὰ μεταφέρῃ διὰ παντός τρόπου ἐπιστολήν του εἰς Φαρά. Ἐγράφε ζητῶν τῆς φυγῆς τὰ μέσα.

— Ἄς ἔλθῃ πλοῖον, ἔλεγε πρὸς τὸν πατέρα μου, καὶ σὺ ἂν θέλῃς μείνῃς ἐδῶ, φθάνει μόνον νὰ ἔλθῃ ἐν καιρῷ.

Ὁ πατήρ μου ἐσιώπα, ἀλλ' ἐφαίνετο διαστάζων. Τὸν ἐτρόμαζον ἄρα γὰρ οἱ κίνδυνοι τῆς φυγῆς καὶ τοῦ ἐκπατρισμοῦ αἱ ὁδῶναι; ἢ ἐβασίζετο εἰς τῶν Προξένων τὴν μεσολάβησιν καὶ ἠλπίζεν ὅτι κρυπτόμενοι ἐν τῷ μεταξὺ ἐντὸς τῆς πατρίδος θὰ διέλθωμεν ἀσφαλέςτερον τῆς δοκιμασίας τὴν περίοδον; ἢ μὴ, ὑπὸ τὴν πίεσιν τοσοῦτον ἄλλεπαλλήλων συγκινήσεων, ἀπώλεσε τὴν εἰς ἐκυτόν πεποίθησιν καὶ δὲν ἤξευρεν ὁ ἴδιος τί ἠθελε καὶ τί ν' ἀποφασίσῃ;

Τὴν ἐπιούσαν ἡμεῖς ἀπὸ πρώτας συνηγμένοι κατὰ τὸ σύνθημα εἰς τὴν ἰσόγειον τῆς οἰκίας εἰσοδον, ἦτις ἐχρησίμευσεν ὡς κοινὴ αἵθουσά μας. Καθήμενοι εἰς τῶν θυρῶν τὰ κατώφλια καὶ ἐπὶ τῶν βαθυίδων τῆς κλίμακος συνεσκεπτόμεθα, ὡς πάντοτε, περὶ τοῦ πρακτέου, ἀναμείνοντες τί ἡ ἡμέρα θὰ μᾶς φέρῃ καὶ ὑπολογίζοντες πότε ἠδυνάμεθα νὰ περιμένωμεν ἀπόκρισιν ἐκ Φαρῶν. Ἦ Ἀνδριὰνα μόνη ἦτο ἀποῦσα. Εἶχεν ἐξέλθει πρὸς εὐρεσιν τροφῆς. Καὶ ἄλλοτε κατῴρωσε νὰ ποικίλῃ τὴν πενιχρὰν διαίτην μας συλλέγουσα χόρτα ἄγρια εἰς τοὺς πέριξ τοῦ χωρίου λόφους. Ἀλλ' ἐβράδυνεν ἡδὴ νὰ ἐπιστρέψῃ. Καὶ ἡ μήτηρ μου ἀνησυχούσα πολλάκις ἠνοῖξε τὴν θύραν καὶ προσέτινε τὴν κεφαλὴν εἰς τὴν ὁδόν, νὰ ἴδῃ μὴ φαίνεται ἐρχομένη.

Ἦ Ἀνδριὰνα ἦτο ὁ γενικὸς παραστάτης, ἡ ἀληθὴς πρόνοια ὀλοκλήρου τῆς εἰς Μεστά δυστυχούς ἡμῶν ομάδος. Πλήρης αὐταπαρνήσεως καὶ ἀφροσύσεως περιέθαλπε τὴν μητέρα καὶ τὰς ἀδελφάς μου καὶ ἐφρόντιζε περὶ πάντων τῶν λοιπῶν ὅλα τὰ ἐπρόφθανε, ὅλα τὰ ἐσυλλογίζετο αὐτὴ εὕρισκεν, ἢ ἐφεύρισκε, τὴν καθημερινὴν τροφήν μας, αὐτὴ ἔφερε τὸ νερὸν ἐκ τῆς πηγῆς, κατῴρωσε δι' ἀγύρων καὶ παλαιῶν ταπήτων ν' αὐτοσχεδιάσῃ στρωμνάς δι' ἅπαντας εἰς τὰ εὐκαιρα δωμάτια τῆς οἰκίας ἐκείνης αὐτὴ μᾶς ἔφερεν εἰδήσεις ἔξωθεν, σχετιζομένη μετὰ τῶν χωρικῶν καὶ τὰ πάντα ἐρουνῶσα καὶ τὰ πάντα μανθάνουσα. Ἦ ἐνεργητικότης τῆς ἦτο ἀδάμαστος καὶ ἀκατάβλητος ἡ εὐθυμία τῆς. Εἶχε τὴν καρδίαν ὑγιᾶ καὶ ἀκαμίαν ὅσον καὶ τὸ σῶμα, καὶ συχνακίς διὰ τῆς ζωρότητος, διὰ τῆς φαιδρότητος τῆς ἔφερεν εἰς τὰ χεῖλη μας

τὸ μείδιμα, ἐν μέσῳ τῆς ἐπικρατούσης ἐκεῖ γενικῆς ἀθυρίας.

Ἡ ὥρα ἐν τούτοις παρήρηγοτο καὶ ἤβρισε τῆς μητρὸς μου ἡ ἀνησυχία. Δὲν ἤθελον νὰ τὴν αὐξήσω ἐκφράζων τοὺς φόβους μου, ἀλλ' ἤμην κ' ἐγὼ ἀνήσυχος, καὶ οἱ ἄλλοι ἐπίσης.—Τί ἐγίνε; Πῶς ἀργεῖ; Μὴ ἐπαθε τίποτε; Τοιαῦται ἀντηλάσσοντο φράσεις. Ἐκεῖ, αἰφνης, ἀνοίγεται ἡ θύρα καὶ παρουσιάζεται ἡ Ἀνδριάννα κάτωχρος, τρέμουσα, μὲ τὴν κόμην λυτὴν, σχισμένα τὰ φορέματα καὶ ἀνοικτά, τὰ στήθη αιματωμένα. . . ἡ ὅλη παρουσία τῆς ἐμαρτύρει πάλιν φοβερὰν, καὶ τρόμον, καὶ αἰσχύνην. Ἡ μήτηρ μου ἠγέρθη ἀμέσως, ἐκάλυψε μὲ τὰς χεῖρας τοὺς ὀφθαλμούς καὶ ἀνέκραξε μετὰ φρίκης:—Ἄ! οἱ Τούρκοι, οἱ Τούρκοι! Καὶ ἀρπάσασα τὰς θυγατέρας τῆς ἔσυρεν αὐτάς εἰς τὴν ἀγαλλὴν τῆς. Ἡ δὲ Ἀνδριάννα μὲ τὴν μίαν χεῖρα ἐπὶ τῆς ἀνοικτῆς θύρας, ἐδείκνυε διὰ τῆς ἄλλης τὴν ἐξοδον, καὶ ἀσθμαίνουσα, δὲν ἠδύνατο ν' ἀρθρώσῃ τὰς λέξεις, τὰς ὁποίας ἐπροσπάθει νὰ προφέρῃ.—Φύγετε, κρυφθῆτε!

Εὐρέθημεν ὅλοι διὰ μιᾶς ἐξω εἰς τὸν δρόμον μετὰ τῆς Ἀνδριάννας.

Ποῦ ἐπηγαίνομεν; Τί ἠθέλομεν; Ἐμφυτός τις ὀρμὴ διπύθνε τὰ βήματά μας μακρὰν τῆς πύλης τοῦ χωρίου. Ἐφεύγομεν τοὺς Τούρκους. Δὲν ἐσκεπτόμεθα ὅμως ὅτι ἀπομακρυνόμενοι τῆς ἐξόδου ἐκλειόμεθα ἐντὸς τοῦ χωρίου. Ἀλλὰ μὴ σκέπτεται τις εἰς τοιαύτας ὥρας; Ἐνῶ ἐτρέχομεν οὕτω περίφοβοι, παραζαλισμένοι, μὴ γνωρίζοντες ποῦ νὰ καταφύγωμεν, μία γραῖα εἰς τὴν θύραν ταπεινῆς οἰκίας ἱσταμένη μᾶς εἶδε, μᾶς ἐλυπήθη καὶ ἠπλωσε πρὸς ἡμᾶς τὴν χεῖρα.

— Ἐλάτε ἐδῶ νὰ σὰς κρύψω, Χριστιανοί.

Ἐχύθημεν ὅλοι ἐντὸς τῆς ἀνοικτῆς θύρας, ἀκολουθοῦντες τὴν γραῖαν. Ὁ Θεὸς τὴν ἐφώτισε! Εἰς ἐκείνην χρεωστοῦμεν τὴν σωτηρίαν, τὴν ὑπαρξίν μας. Δὲν τὴν εἶδον ἔκτοτε, οὔτε τὸ ὄνομά τῆς γνωρίζω, ἀλλὰ ποτὲ δὲν ἐλησμονήσα τὸ ἀγαθὸν πρόσωπόν τῆς, οὐδ' ἐπαύσα εὐλογῶν τὴν μνήμην τῆς. Εἶθε νὰ τὴν ἀντήμειψεν ὁ Θεὸς καὶ νὰ τὴν ἀνέπαυσεν ἐν εἰρήνῃ!

Ὅπισθεν τῆς οἰκίας ἦτο αὐλὴ ὑπαιθρος, εἰς δὲ τὴν ἄκραν τῆς αὐλῆς σταῦλος. Ἐντὸς τοῦ σταύλου μᾶς ἐκρυφεν ἡ γραῖα. Αἱ ἀγελάδες τῆς ἔβοσκον εἰς τὴν ἐξοχὴν καὶ δὲν ἐπέστρεψαν οὔτε τὴν ἐσπέραν ἐκείνην οὔτε τὰς ἐπιούσας νὰ μᾶς διαφιλονεικήσωσι τῆς κατοικίας των τὴν κατοχὴν. Δὲν ἤχημαλῶτιζον γυναῖκόπαιδα μόνον οἱ Τούρκοι, ὅ,τι εὐρισκον ἦτο λεία εὐπρόσδεκτος. Ἀλλὰ δὲν ἐζημίωσαν ἡμᾶς τότε ληστεύσαντες τῆς πτωχῆς γραῖας τὰ ζῶα.

Ἡ εἰσόδος ἦτο στενὴ καὶ σκοτεινὴ, εἰς δὲ τὸ βάθος αὐτῆς ἠνοίγετο ὁ σταῦλος τετράγωνος καὶ ὀπισθῶν εὐρύχωρος· ἀλλ' οὐδ' αὐτὸς εἶχε παράθυρον ἢ ἄλλην ὀπὴν, ὥστε ὅτε ἐκλείετο ἡ

ἐπὶ τῆς αὐλῆς θύρα τῆς διόδου, τὸ σκότος ἦτο ψλαφητόν καὶ ἡ ἀποφορὰ δὲν εἶχε διέξοδον. Τέσσαρα ἡμερόνυχτα ἐμείναμεν ἐντὸς τοῦ κρυψῶνος τούτου, δεκαοκτὼ ἐν συνόλῳ ψυχαί!

Τὸ ἐσπέρας τῆς πρώτης ἡμέρας ἡ φιλάνθρωπος γραῖα μᾶς ἔφερε σάκκον πλήρη σύκων. Ὅτε δὲ συνειθίσταμεν εἰς τὸ σκότος, ἀνεκαλύψαμεν εἰς μίαν γωνίαν κάδον ἔχοντα εἰσέτι ὕδωρ ἀρκετόν, πρὸς ποτισμὸν τῶν ἀγελάδων. Χάρις εἰς τὸ ὕδωρ τοῦτο καὶ εἰς τὰ σύκα δὲν ἀπεθάναμεν τῆς δίψης καὶ τῆς πείνης. Εἰς θέσιν δὲ προέχουσαν ἐπὶ μιᾶς τῶν πλευρῶν τοῦ σταύλου, εὐρομεν ἄχυρον, τὸ ὅποιον ἐστρώσαμεν κατὰ γῆς διὰ νὰ μὴ κατακλίνωνται ἐπὶ τοῦ βορβορώδους ἐδάφους αἱ γυναῖκες καὶ τὰ παιδιά. Καὶ ἐζήσαμεν οὕτω τέσσαρας νύκτας καὶ τέσσαρας ἡμέρας.

Ἐκ τοῦ κρυψῶνός μας ἠκούομεν ἐξω συχνάκις τὰς κραυγὰς τῶν Τούρκων καὶ οἰμωγὰς Χριστιανῶν, πότε μακρὰν καὶ ἄλλοτε πλησίον. Τὴν τελευταίαν μάλιστα νύκτα τοὺς εἶχομεν πολὺ, πολὺ πλησίον, διότι διενυκτέρευαν εἰς τὴν οἰκίαν τῆς γραῖας, καὶ ἠκούομεν τὰς ὁμιλίαις των καὶ τὰς διηγήσεις τῶν αἰσχυρῶν κατορθωμάτων των.

Ὁ κύριος τῶν Τούρκων σκοπὸς ἦτο ἡ ἀνακάλυψις τῶν κρυπτομένων φυγάδων. Τοὺς ἀνδρας ἐφόνευον, τὰ δὲ γυναικόπαιδα ἤχημαλῶτιζον μεταφέροντες τὴν ἄγραν των εἰς τὴν πόλιν. Τοὺς χωρικούς δὲν ἐβλάπτουν σιλήθως, ἐκτὸς δι' ὑβρεῶν καὶ ραβδισμῶν καὶ λακτισμάτων καὶ διὰ τῆς καταναλώσεως τῶν τροφίμων των. Δὲν ἔμενον δὲ ἐπὶ πολὺ οἱ αὐτοὶ Τούρκοι εἰς τὸ χωρίον. Ἀφ' ἐσπέρας ἤρχετο μία συμμορία, ἐτρωγον, ἐπίνον, ἐκοιμῶντο, τὴν δὲ πρωΐαν ἤρχιζεν ἡ ἔρευνα πρὸς σφαγὴν καὶ αἰχμαλωσίαν· ἀνεχώρουν οἱ πρῶτοι μὲ αἰχμαλώτους καὶ λάφυρα, καὶ τοὺς διεδέχετο νέα τὴν ἐσπέραν συμμορία, καὶ οὕτως ἐφεζῆς. Ἡμεῖς δ' ἐπεριμένομεν νὰ κορσεθῶσι καὶ νὰ παύσῃ ἡ ἐξάντλησις τῆς λείας τὴν διαδοχὴν τοῦ διωγμοῦ, παρακαλοῦντες τὸν Θεὸν νὰ μὴ ἀνακαλυφθῶμεν μέχρι τέλους. Πῶς νὰ περιγράψω τὴν ἀγωνίαν τῶν ἀτελευτήτων ἐκείνων ἡμερῶν! Ἐροδοῦμεθα νὰ λαλήσωμεν μὴ ὁ ἐλάχιστος θόρυβος μᾶς προδώσῃ. Ἡ Ἀνδριάννα ἐκλαίει, ἐκλαίει ἀκαταπαύτως, καὶ λυγμοὶ ἐνίοτε ἐξέφευγον ἀπὸ τοῦ στήθους τῆς· ὁ πατήρ μου ἐπέβαλλε τότε σιωπὴν.

— Θέλεις νὰ μᾶς καταδώσῃς; ἔλεγε. Καὶ ἔκρυπτεν ἡ Ἀνδριάννα τὴν κεφαλὴν, καὶ δὲν ἠκούετο ὁ θρήνός τῆς. Ἐπλησίαζεν ἡ μήτηρ μου νὰ τὴν παρηγορήσῃ.

— Μὴ μ' ἐγγίξῃς καὶ λερώσῃς!

Δυστυχῆς νεα! ἡ μαύρη ἀπελπισία τῆς ἐντὸς τοῦ σκοτεινοῦ καὶ δυσώδους ἐκείνου καταφυγίου ἦτο ἡ φοβερώτερα ἐνδειξις τῆς τύχης, ἡ ὁποία ἐπερίμενε τὰς λοιπὰς ἐκεῖ γυναῖκας, ἐὰν οἱ Τούρκοι μᾶς ἀνεκάλυπτον.

Τὴν τελευταίαν νύκτα ἐξημερώθημεν μὲ τὸν

φόβον, ὅτι δὲν θὰ σωθῶμεν ἀπὸ τὰς χεῖρας των. Ἡ θύρα μόνη τοῦ σταύλου μᾶς ἐχώριζεν ἀπ' αὐτῶν. Τὴν αὐγὴν ἐπανῆλθεν εἰς τὴν αὐλὴν ἡ σιωπὴ, ἀλλ' ἐξηκολούθει ἐντὸς τοῦ χωρίου ὁ θόρυβος. Πόσον βραδέως αἱ ὄραι παρήρχοντο! Ὅτ' ἐπανεέλθωσιν οἱ Τούρκοι πλησίον μας; Ὅτ' τοὺς ἔχωμεν καὶ τὴν νύκτα πάλιν; Ἡσθάνομεθα πάντες ὅτι δὲν ἠδύναμεθα ν' ἀνθεξώμεν πλειότερον. Πρὸς τὸ ἐσπέρας τοὺς ἠκούσαμεν εἰς τὴν αὐλὴν, ἐτοιμαζομένους πρὸς ἀναχώρησιν, καὶ ἐκρατοῦμεν τὴν ἀναπνοὴν μας περιμένοντες τὴν ἐλπίζομένην ἀπομάκρυνσίν των.

Ἐκεῖ, ἀκούομεν αἰφνης πλησίον τῆς θύρας βροντώδη Τούρκου φωνήν.

— Ἄς ἴδωμεν πρὶν φύγωμεν, τί ἔχει εἰς αὐτὴν τὴν ἀποθήκην.

Ἐκείνη τὴν στιγμὴν μου. Κρύος ἰδρώς μὲ περιέχυσε.

Ἡ θύρα τοῦ σταύλου ἐτριξε καὶ ἠνοιχθῆ, καὶ εἰς τὸ ἀνοίγμα τῆς εἶδον Τούρκου μορφὴν φοβερὰν. Ἐκράτει ξίφος γυμνὸν εἰς τὴν μίαν χεῖρα, εἰς δὲ τὴν ἄλλην ράβδον, καὶ ἀπὸ τῆς ἄκρας τῆς ράβδου ἐκρέματο λύχνος, τὸ δὲ φῶς τοῦ λύχνου ἐφώτιζε τοῦ Τούρκου τὸ πρόσωπον, καὶ ὅπισθεν τῶν ὤμων του ἄλλαι Τούρκων κεφαλαὶ ἔριπτον περίεργα ἐντὸς τοῦ σκοτεινοῦ βλέμματα. Ἐκινήθη κατὰ γῆς εἰς τὸ βάθος τοῦ σταύλου, ἀντικρὺ τῆς εἰσόδου. Χίλια ἔτη νὰ ζήσω, δὲν θὰ λησμονήσω τὴν ἀποτρόπαιον ἐκείνην ὀπτασίαν! Ἀναπνοὴ ἐντὸς τοῦ σταύλου δὲν ἠκούετο. Ὁ Τούρκος ἐκτείνει τὸν πόδα, προχωρεῖ ἐν βῆμα. Ἀντήχησε διὰ μιᾶς ὁ πάταγος ὑδάτων πατουμένων καὶ βλάστημος τῶν Τούρκων ἐκφώνησις. — Μόνον βροῦμαι εἶναι ἐδῶ. Δὲν ἔχει τίποτε. Πηγαίνωμεν! Ἡ θύρα ἐκλείσθη μετὰ κρότου, καὶ οἱ Τούρκοι ἀνεχώρησαν. Ἐσώθημεν! Ἐν βῆξιμον, εἰς στεναγμὸς ἠδύνατο νὰ μᾶς προδώσῃ. Ἀλλ' ὁ Θεὸς μᾶς ἐλυπήθη καὶ κῦδότησε νὰ μᾶς διαφυλάξῃ, ἡ δὲ σωτηρία μας τὴν ὥραν ἐκείνην μᾶς ἐφάνη ὡς ἀγαθὸς διὰ τὸ μέλλον οἰωνός, καὶ ἐπεριμένομεν μὲ πλειότερον ἤδη θάρρος τῆς δοκιμασίας μας τὸ τέλος.

Δὲν ἐψεύσθησαν αἱ ἐλπίδες μας. Τὴν αὐτὴν ἐκείνην ἐσπέραν, ἀφοῦ ἐνύκτωσε, ἠνοιχθῆ τοῦ σταύλου ἡ θύρα καὶ πάλιν, ἀλλ' ὑπὸ φίλης ἤδη χεῖρός, καὶ ἦλθεν ἐν μέσῳ ἡμῶν ὁ χωρικός, τὸν ὅποιον ὁ θεὸς μου εἶχεν ἀποστείλει πρὸς εὔρεσιν πλοίου. Πῶς ἐξετέλεσε τὴν παραγγελίαν, πῶς ἀνεκάλυψε τὸ κρησφύγετόν μας δὲν γνωρίζω. Ἐφερε τὴν ἀγγελίαν ὅτι πλοῖον Ψαριανὸν μᾶς ἐπερίμενε εἰς ἔρημον λιμενίσκον οὐχὶ μακρὰν τοῦ χωρίου, καὶ ἦτο ἐτοιμος ὁ χωρικός νὰ μᾶς ἐδηγήσῃ ἀμέσως πρὸς αὐτό.

Ἡ νυκτερινὴ ὥρα, ὁ φόβος τῶν Τούρκων, ἡ ἀγνοία τοῦ μέλλοντος, οἱ κίνδυνοι τῆς φυγῆς, ἡ ἀνάμνησις τῶν πρώτων ματαίων περιπλανή-

σεων, πολλοὺς στεναγμούς τὴν ὥραν ἐκείνην ἐγέννησαν. Ἀλλ' ἂν ἐμένομεν, ὁ ὄλεθρος ἦτο βέβαιος σήμερον ἢ αὔριον, ἐνῶ φεύγοντες ἠδύναμεθα ἴσως νὰ σωθῶμεν. Ἀπεφασίσθη λοιπὸν ἡ φυγὴ καὶ ἀνεχωρήσαμεν ὑπὸ τὴν ὀδηγίαν τοῦ χωρικοῦ. Κρατούμενοι τὰς χεῖρας καὶ βαδίζοντες ἐν σιωπῇ ἐφθάσαμεν εἰς τὴν ἄκραν τοῦ χωρίου, πρὸς τὸ ἀντίθετον τῆς εἰσόδου μέρος. Ἐφεύγομεν τὴν πύλην ὑποπτεύομενοι ὅτι ἐφρουρεῖτο ὑπὸ Τούρκων. Ὁ ὀδηγὸς μας εἶχε λάβει τὰ μέτρα του. Εἰσήλθομεν ἐντὸς οἰκίας ἐρήμου διὰ νὰ δραπετεύσωμεν ἐκ τῶν ὀπισθεν. Ἡ νύξ ἦτο σκοτεινὴ, διεκρίνετο ὅμως ἐκ τοῦ παραθύρου τὸ κρημνώδες κάτω ἔδαφος. Ἐκρεμάσθη σχοινίον καὶ κατέβην πρῶτος ἐγὼ. Ἐδεσα εἰς τὴν ζώνην μου τὸ σχοινίον καὶ τὸ ἐκράτουν ἐκ τῶν χειρῶν, ἐνῶ μὲ κατεβίβαζον οἱ ἄνωθεν. Κατήλθον κατόπιν οἱ λοιποὶ ἄνδρες ἀνὰ εἰς, καὶ ἐπεριλάβομεν ἔπειτα τὰς καταβιβαζομένας γυναῖκας καὶ παιδιά. Τελευταῖος ἐπήδησεν ὁ χωρικός, ἐτέθη ἐπὶ κεφαλῆς μας, καὶ ἤρχισεν ἡ νυκτερινὴ ὀδοπορία. Ἡ ἀπόστασις δὲν ἦτο μεγάλη, ἀλλὰ δὲν εἶναι εὐκολὸς ὁ δρόμος, ὅταν μὲ τὸν στόμαχον κενὸν καὶ τὴν καρδίαν τρέμουσαν, φεύγῃς εἰς τὸ σκότος, μὴ γνωρίζων ποῦ πηγαίνεις, καὶ φοβεῖσαι ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν μὴ φανῶσιν οἱ Τούρκοι, καὶ ἔχεις γέροντας καὶ γυναῖκας καὶ παιδιά μικρὰ εἰς τὴν συνοδίαν σου.

[Ἐστία συνέχεια.]

A. ΒΙΚΕΛΑΣ.

ΤΑ ΠΘΗ ΤΩΝ ΜΥΡΜΗΚΩΝ

κατὰ τὰς νεωτέρας παρατηρήσεις.

[Μετάφρασις τῆς δεσποινίδος Ἐλίτζης Σ. Σούτσου].

Συνίξις καὶ τέλος. Ἰδί σελ. 39.

Ὁ Αὔγουστος Φορέλ παρατήρησας τοὺς κοινότερους μύρμηκας ἐν Ἑλβετίᾳ κατέστησε γνωστάς λεπτομερεῖας τινὰς περιεργωτάτας περὶ τῶν ἠθῶν αὐτῶν. Ἐν τοῖς ἀγροῖς κατοικεῖ ἐν τῇ γῇ ὁ αἱματόχρους μύρμηξ (fourmi sanguine), τὸ τολμηρὸν ζούφιον, τὸ ὅποιον ὑποδουλοῖ τοὺς καστανούς μύρμηκας (fourmis brunes). Εἰς τὰ αὐτὰ μέρη κατοικεῖ ὁ μύρμηξ τῶν λειμώνων (fourmi des prés) ὁ μηδεμίαν ἐπικουρίαν παρ' ἄλλων ζητῶν. Τὰ δύο ταῦτα εἶδη διάκεινται ἐχθρικός, ἐὰν δὲ τυχὸν αἱ φωλεαὶ των εὐρεθῶσι πλησίον, ὁ πόλεμος γίνεται ἀδιάλειπτος. Εὐκινητότεροι ὄντες καὶ ἀνδρειότεροι τῶν ἄλλων, οἱ αἱματόχροες ἐπιτίθενται σύσσωμοι καὶ μάχονται μετ' ἀναμφισβητήτου ὑπεροχῆς, σχεδὸν πάντοτε δὲ νικῶσι, διώκουσι δὲ τοὺς φεύγοντας καὶ γενόμενοι κύριοι τῶν βομβύκων, τοὺς ὁποίους οὕτω προσπαθοῦσι νὰ σώσωσι, πρῶτους τὰς ἐν αὐταῖς νύμφας.

Πάντες οἱ παρατηρητὰ θανατοῦσι τὴν ὀρμὴν τῶν μυρμηκῶν ἐν τῇ πάλῃ. Ἄτομα κατ' ἀρχὰς δειλὰ καὶ ἀτολμα, ἐρεθίζονται κατ'

δλίγον και επί τέλους κατεχόμενα υπό εϊδους μανίας επιτίθενται και κατά τῶν ἰδίων συντρόφων. Ἄλλοι ἤττον ὀρηκτικοὶ προσπαθοῦσι ν' ἀναχαιτίσωσι τοὺς μανιώδεις ἐκείνους και κρατοῦσιν αὐτοὺς ἀπὸ τῶν ποδῶν μέχρις οὐ ἡσυχάσωσι.

Κατὰ τὸ θέρος, ὁ Φορέλ, ὅπως προκαλέσῃ μάχην μεταξὺ ζωῦφιων ἐχθρῶν, ἔθεσε πλῆθος ἐργατῶν και βομβύκων τοῦ μύρμηκος τῶν λειμώνων πλησίον φωλεᾶς αἱματοχρόων μυρμηκῶν. Οὗτοι ἤρπασαν ταχέως τοὺς βόμβυκας, ἀλλ' ἀντὶ νὰ τοὺς φάγωσιν, ὡς συνήθως, ἀπέθεσαν αὐτοὺς ἐν τῇ φωλεᾷ των, κατὰ δὲ τὸ ἐπιπὼν ἔτος οἱ αἱματοχρόες μύρμηκες και οἱ τῶν λειμώνων ἔζων ἐν ἀδελφικῇ συμποίᾳ. Γενομένου δὲ ῥήγματος εἰς τὴν μυρμηκίαν, και οἱ μὲν και οἱ δὲ μετεκόμισαν τοὺς βόμβυκας εἰς τὰ ὑπόγεια και ἤρξαντο τῆς ἐπισκευῆς μετὰ τοῦ αὐτοῦ ζήλου. Τότε ὁ Φορέλ ἔθεσε παρὰ τὴν μυρμηκίαν πλῆθος μυρμηκῶν τῶν λειμώνων συλλεγόντων ἀλλαχοῦ, ἀλλ' οἱ φίλοι τῶν αἱματοχρόων μυρμηκῶν ἠρνήθησαν νὰ τοὺς ἀναγνωρίσωσιν ὡς ἀδελφούς και ἐπετέθησαν κατ' αὐτῶν τῇ βοήθειᾳ τῶν ἄλλων. Οἱ ξένοι, πολυαριθμότεροι ὄντες, ἐπολιόρκησαν τὴν φωλεάν. Οἱ σύμμαχοι ἐννοοῦντες τὴν ἤτταν των ἐτρέπησαν εἰς φυγὴν λαμβάνοντες μεθ' ἑαυτῶν τοὺς δούλους, τοὺς σκόληκας και τὰς νύμφας και τοὺς νεογνοὺς ἐργάτας, ἀπεκατέστησαν δὲ εἰς μεγάλην ἀπόστασιν. Περιέργως εἶναι ἡ μυρμηκία τῶν τοιούτων συμμάχων· ἕκαστον εἶδος διατηρεῖ τὸν ἴδιον αὐτοῦ τρόπον τοῦ κτίζειν, ὥστε ἡ φωλεὰ παρουσιάζει ἀρχιτεκτονικὴν σύμμικτον. Ἐπὶ τοῦ δώματος βλέπει τις συνήθως τοὺς μύρμηκας τῶν λειμώνων φέροντας ὑλικὸν ἢ θερμαινόμενους εἰς τὸν ἥλιον, ἐὰν δὲ ῥίψῃ τις μεταξὺ αὐτῶν ζώφια ἄγνωστα ἢ τοὺς ταραζῆ ἄλλως πως, εὐθὺς καταφεύγουσιν εἰς τὰ ὑπόγεια ζητοῦντες ἐπιουρίαν. Αἰφνης παρουσιάζονται, ὡς ἐκ θαύματος, οἱ αἱματοχρόες μύρμηκες, συναπτομένης δὲ μάχης, οἱ μύρμηκες τῶν λειμώνων συμμετέχουσιν αὐτῆς τελευταίον.

Οἱ νεογνοὶ ἐργάται μανθάνουσι πρό παντός ἄλλου τὰ οἰκιακά ἐργα· κατ' ἀρχὰς δὲ δὲν μάχονται οὐδὲ διακρίνουσι τοὺς φίλους ἀπὸ τῶν ἐχθρῶν εἰμὴ ἀφοῦ ἀποκτήσωσι πείραν. Ὡς ἐκ τούτου, δύναται τις ν' ἀναγκάσῃ εἰς συμμαχίαν πολλὰ εἶδη διάφορα, ἀρκεῖ νὰ συλλέξῃ ἄτομα νέα. Ἐντὸς ὑαλίνου κλωβίου ἐτέθησαν νύμφαι ἀνήκουσαι εἰς ἐξ διάφορα εἶδη και τριῶν εἰδῶν νέοι ἐργάται οὐδεμίαν ἔχοντες μεταξὺ των συγγενικὴν σχέσιν. Τὰ ζώφια ἀπεκατέστησαν ἐν κοινῷ και εἰργάσθησαν ἐκ συμφώνου· οἱ ἀρχαιότεροι τῶν μυρμηκῶν ἦνοιγον τοὺς βόμβυκας και ἐδοθήθουν τὰ νεογνὰ νὰ ἐξέρχωνται. Οὕτως ἐγεννήθη πλῆθυσμός ποικίλος ἐν ᾧ ἐβασίλευσεν ἡ ὁμόνοια. Ἐν ἐλευθερίᾳ, οἱ τοιοῦτοι σύνδεσμοι

γίνονται μόνον μεταξὺ τῶν αἱματοχρόων και τῶν μυρμηκῶν τῶν λειμώνων.

Αἱ δὲ σχέσεις τῶν μυρμηκῶν τοῦ αὐτοῦ εἶδους, τῶν ἀνηκόντων εἰς ἀποικίας διαφόρους, ἐξαρτῶνται ὅλως ἐκ τῶν περιστάσεων. Ὅταν δύο γειτνιάζουσαι μυρμηκικαὶ στενοχωρῶσιν ἀλλήλας, γίνεται πόλεμος και μάχαι ἀλλεπάλληλοι, ἐν γένει δὲ ἐξαντλουμένων τῶν δυνάμεων, συμμαχία ὀριστικῇ διαδέχεται τὸν πόλεμον. Δύο φωλεῶν ἐχουσῶν ἀσθενῆ πλῆθυσμόν, ἡ συμμαχία εἶναι σχεδὸν ἄμεσος. Εἰς τὴν ἐσχατιάν μικροῦ δάσους εὐρύχωρος μυρμηκία κατείχετο ὑπὸ μυρμηκῶν τοῦ λειμῶνος. Ὁ Φορέλ ἔφερε μακρόθεν ἑτέραν φωλεάν τοῦ αὐτοῦ εἶδους. Καθ' ἣν ὥραν γίνονται συνήθως αἱ ἐκδρομαί, οἱ μύρμηκες τῆς παλαιᾶς φωλεᾶς ἐπλησίασαν τὸ ἄλλο στρατόπεδον, ἐφρονέθησαν δὲ ἅπαντες, οἱ δὲ ξένοι βλέποντες ἐρχομένους και ἄλλους ἐχθροὺς ἐπροχώρησαν κατοπτέουντες μέχρι τῆς ἐχθρικῆς φωλεᾶς, τότε δὲ συνεκροτήθη μάχη πεισματωδεστάτη, πλείστοι δὲ νεκροὶ και τραυματῆται ἐκάλυψαν τὸ ἔδαφος. Πρὸς στιγμὴν, οἱ ξένοι μύρμηκες διέσπασαν τὰς γραμμὰς τῶν ἀντιπάλων, ἐφόνευσαν δὲ αὐτοὺς ἀνηλεῶς. Πανικὸς φόβος κατέλαβε τοὺς κατοίκους τῆς παλαιᾶς φωλεᾶς, ἀλλ' αἱ ἐπιουρίαι δὲν ἐξηντήθησαν, ἐξ ὧν των ὁπῶν ἐξήρχοντο τάγματα μυρμηκῶν εἰς βοήθειαν τῶν μαχομένων, μέχρις οὐ ὑπερφαλάγγισαν τοὺς ἐχθροὺς. Ἐν τούτων δὲ οἱ σωθέντες ἐτρέπησαν εἰς φυγὴν.

Μεταξὺ μυρμηκῶν διαφόρων εἰδῶν ὁ πόλεμος εἶναι ἐνδημικός και ποτὲ μὲν ὑπόκωφος ποτὲ δὲ βίαιος, κατὰ τοὺς χαρακτῆρας. Ἐν γένει οἱ μύρμηκες οἱ ἴσας ἔχοντες δυνάμεις ἀποφεύγουσιν ἀλλήλους και ἐρίζουσι μὲν ἐνίοτε συναντώμενοι, ἀλλὰ σπανίως μάχονται, αἱ δὲ σπουδαῖαι μάχαι συμβαίνουσιν εἰς ἐξαιρετικὰς περιστάσεις, παρέχουσι δὲ μέγα τὸ ἐνδιαφέρον. Ἐν αὐταῖς παρατηρεῖ τις πλείστα δείγματα τῆς νοημοσύνης τῶν μαχομένων και ἀτομικὰς διαφορὰς ἐκπληκτικὰς ὡς πρὸς τὴν ἀνδρίαν και τὴν ἐπιτηδειότητα, πείθεται δὲ ὅτι οὐδαμοῦ ἐν τῇ φύσει ὑπάρχει ἡ ἰσότης.

Ὅταν μυρμηκία τις ἔχη πλῆθυσμόν ὑπερμετρον, γίνονται κατὰ τὸ ἔαρ ματαναστάσεις και κτίζονται ἀποικίαι μακρὰν τῆς πρώτης φωλεᾶς· και κατ' ἀρχὰς μὲν οἱ παλαιοὶ συγκάτοικοι συναντώμενοι ἀναγνωρίζουσιν ἀλλήλους, ἀλλὰ παρερχομένου χρόνου πολλοῦ παύουσι τὰς σχέσεις και γίνονται ὅλως ἀλλότριαι. Ἄλλως τε ὁ πλῆθυσμός ἀνανεοῦται ταχέως διὰ τοῦ θανάτου τῶν προτέρων γενεῶν και τῆς γεννήσεως ἄλλων.

Ὁ Φορέλ ἐμελέτησε μετὰ μεγίστης ὑπομονῆς τοὺς πολεμικοὺς μύρμηκας (fourmis amazones) τοὺς μὴ δυναμένους νὰ κτίσωσι μηδὲ νὰ ἀναθρέψωσι τοὺς σκόληκας των μηδὲ κἄν

νὰ φύγωσι μόνοι. Οἱ μύρμηκες οὗτοι εἶναι φαῖοι, ἔχουσι δὲ 6-7 χιλιοστῶν μῆκος, μόνοι δὲ οἱ θῆλεις εἶναι ὀλίγον τι μεγαλειότεροι. Οἱ οὐδέτεροι ἔχουσι λεπτὰς καμπύλας σιαγόνας ἀπειλοῦσας εἰς αἰχμὴν, χρησιμεοῦσας δὲ ὡς ὄπλα ἀλλ' οὐχὶ ὡς ἐργαλεῖα. Οἱ πολεμικοὶ μύρμηκες ἔχουσι ἰδιαιτερόν τρόπον τοῦ μάχεσθαι. Μὴ δυνάμενοι νὰ λάθωσι τὸν ἀντίπαλον ἀπὸ τῶν ποδῶν οὐδὲ νὰ κόψωσι κεφαλὴν ἢ ἄλλο τι μέλος, συλλαμβάνουσιν αὐτὸν και τρυπῶσι τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ διὰ τῆς αἰχμῆς των. Τοῦ εἶδους τούτου ἡ εὐστροφία εἶναι ἐκτακτος, αἱ κινήσεις ὀρηκτικαί, ἡ δὲ ἀνδρία παράτολμος. Μηδέποτε ζητῶν νὰ σωθῆ διὰ τῆς φυγῆς, ὁ τοιοῦτος μύρμηξ ῥιπτόμενος ἐν τῷ μέσῳ ξένης μυρμηκίᾶς ἀναπηδᾷ και φονεῖει σωρηδὸν τοὺς ἀντιπάλους του μέχρις οὐ καταβληθῆ. Ἄλλ' εἰς τοιαύτας μόνον περιστάσεις οἱ πολεμικοὶ μύρμηκες ἐπιδεικνύουσι τοιαύτην μανίαν. Κατὰ τὰς συνήθεις ἐκδρομὰς, βαδίζουσιν εἰς πυκνὴν φάλαγγα, ἀποσύρονται ἐνώπιον ἀπειλοῦντος κινδύνου και ἀφίστανται παρουσιαζομένου τινοῦς ἐκποδίου. Ἐὰν δὲ εἰς μύρμηξ μείνῃ ὀπίσω, σπεύδει νὰ καταφθάσῃ τοὺς συντρόφους του. Ὅταν ἡ διανυθησομένη ὁδὸς ᾖ μακρὰ, οἱ μύρμηκες ἴστανται συχνὰ ὅπως περιμένωσι τοὺς καθυστεροῦντας και ἀποφασίζουσι περὶ τῆς ληπτέας διευθύνσεως.

Ἡ δύναμις τῶν ἐκστρατευουσῶν φαλαγγῶν διαφέρει, ἀνέρχεται δὲ ἐνίοτε μέχρι χιλίων ἢ και δισχιλίων. Αἱ ἐπιχειρήσεις αὐτῶν ἐκτελοῦνται συνήθως κατὰ τὸν Ἰούνιον ἢ τὸν Αὐγουστον, ἡ δὲ ἀναχώρησις γίνεται πάντοτε μετὰ μεσημβρίαν περὶ τὰς δύο ἢ και ἀργότερον, ὅταν ὁ καύσων ᾖ ὑπερβολικός. Αἱ προπαρασκευαί γίνονται ταχύτατα. Μύρμηκες τινες περιπατοῦσι μετ' ἀδιαφορίας ἐπὶ τοῦ δώματος, αἰφνης τινὲς αὐτῶν εἰσέρχονται εἰς τὴν φωλεάν, δοθέντος δὲ τοῦ σημείου, οἱ μύρμηκες ἐξέρχονται σωρηδὸν, συγχρούουσι τὸ μέτωπον και ἐγγίξουσιν ἀλλήλους διὰ τῶν κερατίων, ἔπειτα δὲ ἐκκινουσιν ὅλοι ὁμοῦ και ἀπομακρύνονται. Οἱ δούλοι οὐδεμίαν προσοχὴν δίδουσι εἰς τὰ γενόμενα και φαίνονται ὅλως ἀδιάφοροι.

Εἷς τινὰς περιστάσεις, οἱ πολεμικοὶ μύρμηκες βαδίζουσιν εἰς τὸν πρὸς ἂν ὄρον μετὰ θαυμασίας βεβαιότητος, ὅταν λ. χ. ἔγωσι σκοπὸν νὰ ἐπιτεθῶσι κατὰ μυρμηκίᾶς κειμένης ἐν τόπῳ γνωστῷ. Ἀπεναντίας ἀπατῶνται εὐκόλως ὁσάκις ἐκστρατεύουσιν εἰς ἄγνωστα μέρη, αἱ δὲ ἐκστρατεῖαι ἀποτυγχάνουσιν ἐνίοτε, και τότε οἱ μύρμηκες ἐπανερχονται ἀπρακτοὶ εἰς τὴν μυρμηκίαν, ἀλλ' ἡ ἀποτυχία δὲν πτοεῖ αὐτοὺς, τὰ δὲ γενόμενα σφάλματα ἀποβαίνουσιν ὠφέλιμα διὰ μέλλουσαν ἐκστρατεῖαν.

Τὴν ἐπαύριον ἐκκινουσιν ἐκ νέου και βαδίζουσι μετὰ θάρρους, ἀπαντῶντες δὲ φωλεᾶν

καστανῶν μυρμηκῶν εἰσβάλλουσιν εἰς αὐτὴν ἐν ἀκαρεῖ και ἐξέρχονται κρατοῦντες νύμφας, τὰς ὁποίας μεταφέρουσιν εἰς τὴν κατοικίαν των, ἀλλ' ἀντὶ νὰ εἰσέλθωσιν εἰς αὐτὴν, ἀποθέτουσι τὰς νύμφας εἰς σωρὸν παρὰ μίαν τῶν ὁπῶν και ἀπέρχονται πάραυτα ὅπως κλέψωσι και ἄλλας. Οἱ καστανοὶ μύρμηκες προβλέποντες δευτέραν ἐφοδον, κλείουσι τὰς ὁπὰς τῆς φωλεᾶς των μετὰ χῶμα.

Ἡ ἐμπροσθοφυλακὴ τῶν πολεμικῶν μυρμηκῶν περιμένει τὸ κύριον σῶμα, ἐλθόντος δὲ αὐτοῦ ἀναβαίνουσιν ἐν τάχει ἐπὶ τοῦ δώματος, ἀνοίγουσι τὰς ὁπὰς, ἀνατρέπουσι τοὺς ἀμυνομένους και ἀπέρχονται πάλιν φέροντες ἄλλην λείαν. Πολλάκις, ἀνόητοι μύρμηκες ἀπατῶμενοι ἀρπάζουσι βόμβυκας κενούς ἢ πτώματα ἢ ἄλλα ἀντικείμενα ἄχρηστα.

Ἐνίοτε ἀφοῦ ἔγιναν αἱ πρὸς ἐκστρατεῖαν προπαρασκευαί και οἱ μύρμηκες ἐξέκλινον ἤδη, τινὲς αὐτῶν μένουσιν ὀπίσω· ἡ ἐμπροσθοφυλακὴ ἐπιστρεφει, πάντες φαίνονται ἀναποφάσιστοι, τὸ σχέδιον ὡς φαίνεται ἔγινε κακὸν και ἡ ἐκστρατεία δὲν πραγματοποιεῖται. τὰ δὲ ζώφια εἰσδύουσι κατ' ὀλίγον εἰς τὰ ὑπόγεια των.

Οἱ πολεμικοὶ μύρμηκες δὲν ὑποδουλοῦσι μόνον τοὺς καστανούς, ἀλλ' αἰχμαλωτίζουσιν εὐχαρίστως και τοὺς πυρρογενεῖους (fourmis barberousse). Οὗτοι ἀμύνονται θαρραλεώτερον τῶν ἄλλων, ἀλλ' οὐχ ἤττον ἤττωνται πάντοτε. Βλέποντες τοὺς ἐχθροὺς ἐρχομένους, ἐξέρχονται πολυάρθμοι ὅπως ὑπερασπίσωσι τὴν φωλεάν αὐτῶν. Οἱ πολεμικοὶ μύρμηκες μηδὲ ὅλως πτοούμενοι ἐπιτίθενται, γίνεται δὲ συμπλοκὴ ἀπερίγραπτος και ἐνῷ εἰσέρχονται εἰς τὴν φωλεάν διὰ τῶν ὁπῶν, πλῆθος πυρρογενεῶν ἐξέρχονται αὐτῆς φέροντες ἑκατοντάδας σκωλήκων και νυμφῶν, ἃς προσπαθοῦσι νὰ σώσωσιν. Οἱ πολεμικοὶ ἀπέρχονται κρατοῦντες βόμβυκας, τότε δὲ οἱ πυρρογενεῖοι διώκουσιν αὐτοὺς, ἡ δὲ σκηνὴ εἶναι περιεργοτάτη. Τινὲς τῶν πολεμικῶν μυρμηκῶν ἐλκόμενοι ἀπὸ τῶν ποδῶν ἀναγκάζονται ν' ἀφήσωσι τὴν λείαν των· ἄλλοι ῥίπτοντες τὸν βόμβυκα, τὸν ὁποῖον κρατοῦσι, τρυπῶσι διὰ τῆς αἰχμῆς των τὴν κεφαλὴν τοῦ ἀντιπάλου. Οἱ πυρρογενεῖοι ἐξακολουθοῦσιν ἐνοχλοῦντες ἐπὶ τινὰ χρόνον τοὺς πολεμικοὺς, ἀλλ' οὗτοι ταχύτεροι ὄντες φεύγουσι και ἐπανερχονται εἰς τὴν φωλεάν των μετὰ σημαντικῆς λείας. Οὐδὲν ἀποθαρρύνει τοὺς ἀνδρείους τούτους μύρμηκας. Φάλαγξ πορευομένη ἐν κακοκαιρίᾳ, διερχεται ἐνίοτε πλησίον βρύσεως και βρεχομένη προχωρεῖ δυσκόλως. Οἱ μύρμηκες ἀφικνούμενοι εἰς μεγάλην τινα ὁδὸν δὲν διεζάζουσι νὰ διέλθωσιν αὐτὴν καίτοι καλύπτονται ὑπὸ τοῦ κωνιορτοῦ και ἀνατρέπονται ὑπὸ τοῦ ἀνέμου. Ἀφοῦ λησέυσωσι μυρμηκίαν τινα ἀπέρχονται, καθὰ δὲ φέροντες φορτίον, προσκόπτουσιν ἐνὰ πᾶν βῆμα και παρασύ-

ρονται υπό τῆς θυέλλης εἰς μεγάλας ἀποστάσεις, ἀλλὰ μηδὲν ἔγκαταλείποντες τὸ φορτίον, παλαιούσι μετ' ἀκαταβλήτου καρτερίας καὶ ἐπανέρχονται εἰς τὴν κατοικίαν αὐτῶν χωρὶς ν' ἀπολέσωσι τὰ κατακτηθέντα.

Περιεργότατον εἶδος εἶναι τὸ τῶν λεγομένων πλανητῶν μυρμηκῶν (fourmi erratique, tapinome). Οὗτοι βαδίζουσι καὶ τρέχουσι κρατούντες ἀπειλητικῶς τὰ κεράτια αὐτῶν ἐμπρός καὶ ὑψοῦντες τὴν κοιλίαν, ἐκτοξεύουσι δὲ βευστὸν ἔχον βαρυτάτην ὀσμὴν, διὰ τοῦ ὁποῦ πνίγουσι πᾶν ἐχθρικὸν ζῴδιον. Οἱ μύρμηκες οὗτοι ὀρύσσουσιν ὑπονόμους καὶ ἀλλάσσουν συχνότατα κατοικίαν, μετοικοῦσι δὲ μετ' ἐκτάκτου ταχύτητος συμπαραλαμβάνοντες μεθ' ἑαυτῶν τοὺς σκώληκας καὶ τὰς νύμφας. Ὁ λόγος τῶν τοιούτων μετοικήσεων εἶναι ἄγνωστος. Οἱ μύρμηκες οὗτοι δὲν εἶναι πολεμικοί, ἀλλ' ὅμως προσβαλλόμενοι ἀμύνονται μετὰ παραδόξου εὐτολμίας. Περιτοιχίζομενος ὑπὸ ἐχθρῶν, ὁ πλανήτης μύρμηξ ἐκτοξεύει κατὰ τῆς κεφαλῆς αὐτῶν τὸ βαρύτερον αὐτοῦ βευστὸν, τὰ δ' ὑπ' αὐτοῦ βραχύντα ζῴδια τρίβονται εἰς τὸ χῶμα καὶ κυλίνονται ἐν σπασμοῖς.

Τοιαῦτα περίπου τὰ εἶδη τῶν μυρμηκῶν τῆς Εὐρώπης. Οὐχ ἦττον περίεργα καίτοι ὀλιγώτερον γνωστά εἶναι τὰ περὶ τῶν μυρμηκῶν τῶν ἄλλων μερῶν τοῦ κόσμου.

Εἰς τὰς παρὰ τοὺς τροπικοὺς χώρας, ὑπάρχει πλῆθος μυρμηκῶν. Ὁ Ἀγγλὸς φυσιοδίφης Henry Walter Bates, διαμείνας ἐπὶ δώδεκα περίπου ἔτη παρὰ τὸν Ἀμαζώνιον ποταμὸν, παρετήρησε τὰς ἕξεις τῶν φοβερῶν ἐκείνων μυρμηκῶν, οἱ ὁποῖοι περιφέρονται εἰς τὰς ὁδοὺς, τρέχουσιν εἰς τὰ δάση, εἰσδύουσιν εἰς τὰς οἰκίας καὶ ἀρπάζοντες τὰ τρόφιμα, ἀπέρχονται διὰ νυκτὸς ὅπως ἀποφύγῃσι τὴν καταδίωξιν.

Οἱ μεγαλοκέφαλοι οἰκοδόμοι (acodome), ἔχοντες μῆκος 2-21)2 ἑκατοστῶν τοῦ μέτρου, ὑπάρχουσι πολυπληθεῖς ἐν Βρασιλίᾳ. Οἱ οὐδέτεροι, καστανομέλανοι τὸ χρῶμα, ἔχουσιν εἰς τὴν κεφαλὴν δύο κερατίαι καὶ εἰς τὸν θώρακα δύο ζεύγη ἀκανθῶν, εἶναι δὲ τριῶν εἰδῶν, μικροὶ ἔχοντες μετρίαν κεφαλὴν, ἀληθεῖς ἐργάται, καὶ μεγάλοι ἔχοντες κεφαλὴν μεγίστην. Ἄγνωστον ἂν ὑπάρχῃσι μεταξὺ τῶν τριῶν τούτων εἰδῶν διαφοραὶ σπουδαῖαι ὡς πρὸς τὴν φύσιν καὶ τὰ προσόντα. Ὁ οἰκοδόμος μεταχειρίζεται πρὸς κατασκευὴν τῆς φωλεᾶς τοῦ φύλλα δένδρων. Ὁ συνιδὸς περιηγητῆς Λούνδ διερχόμενος πρὸ τεσσαράκοντα ἐτῶν πλησίον δένδρου μεμονωμένου, εἶδε μετ' ἐκπλήξεως τὰ φύλλα πίπτοντα ὡς βροχῆ, πλησιάζας δὲ παρετήρησεν ὅτι ἐπὶ ἐκάστου φύλλου ἐκάθητο μύρμηξ ἐργαζόμενος παντὶ σθένει. Ἡ οὐρὰ ἐκόπτετο καὶ τὸ φύλλον ἐπίπτε χαμαί. Ὑποκάτω δὲ τοῦ δένδρου ἄλλοι μύρμηκες ἔκοπτον τὰ πεπτωκότα

φύλλα εἰς μικρὰ τεμάχια καὶ τὰ ἀπεκρίνον. Εἰς ὅλην τὴν παραμαζώνιον χώραν, οἱ οἰκοδόμοι γυμνοῦσιν οὕτω τῶν φύλλων τὰ καλλιεργημένα δένδρα καὶ προξενούσι φοβερὰς ζημίας. Αἱ φωλεαὶ τῶν μυρμηκῶν τούτων ὁμοιάζουσιν ἐξωτερικῶς λοφίσκους ἔχοντας ἐνίοτε 1)2 μέτρου ὕψος καὶ 35—40 μέτρων περιφέρειαν. Ὁ θόλος σχηματίζεται ὑπὸ χῶματος ἔργων ὑψώματα ἐν εἰδῇ πυργίσκων, καλύπτει δὲ εὐρυχώρους καὶ βαθείας στοὰς ὑπογείους. Πιθανῶς τὰς φωλεὰς ταύτας κατασκευάζουσι τὴν νύκτα, καθότι τὴν ἡμέραν οὐδέποτε φαίνονται ἐργαζόμενοι, συνήθως δὲ αἱ ὄπαι μικραὶ οὐσαι καὶ πολυάριθμοι μένουσι κεκλεισμένοι, τούλάχιστον τὴν ἡμέραν. Ἐσωτερικῶς, ὑπάρχει εὐρύχωρος στοὰ ἀρίστης κατασκευῆς, εἰς τὴν ὁποίαν ἄγουσι διόδοι στεναί.

Ἐπανερχόμενοι τῆς συλλογῆς τῶν φύλλων οἱ οἰκοδόμοι ὁμοιάζουσι φύλλα περιπατοῦντα, τὸ δὲ θέαμα εἶναι περιεργότατον. Οὐ μακρὰν τῶν φωλεῶν τὰ τεμάχια τῶν φύλλων, ἔχοντα τὸ σχῆμα καὶ τὸ μέγεθος μικροῦ νομίσματος, κατατίθενται εἰς σωροὺς ἐπὶ τοῦ ἐδάφους. Τὰ τεμάχια ταῦτα χρησιμεύουσι πρὸς κατασκευὴν τῶν θόλων καὶ τιθέμενα μεταξὺ τοῦ χῶματος, καθιστῶσι τὸν θόλον σχεδὸν ἀδιάβροχον. Τινὲς τῶν ἐργατῶν φέρουσι τὰ τεμάχια καὶ ῥίπτουσιν αὐτὰ ἐπὶ τοῦ γηλόφου· ἄλλοι τοποθετοῦσιν αὐτὰ καταλλήλως καὶ καλύπτουσιν αὐτὰ μὲ χῶμα.

Ἡ ὑπὸ τὴν γῆν ἔκτασις τῶν φωλεῶν εἶναι πολλάκις 65 μέτρων. Ἄγνωστον εἶναι πῶς ἀνατρέφουσιν οἱ οἰκοδόμοι τοὺς σκώληκας τῶν. Οἱ ἄρρενες καὶ οἱ θήλειαι, ἔχοντες μικρὰν κεφαλὴν καὶ μεγάλην πτερὰ, ἐξέρχονται τῶν φωλεῶν κατὰ τὸν Ἰανουάριον καὶ τὸν Φεβρουάριον, ἅμα ἀρχομένων τῶν ὑετῶν, πλείστοι δὲ καταστρέφονται ὑπὸ ἐντομοφάγων πτηνῶν.

Μύρμηκες πάντῃ ἀλλοῖσι, ἀλλ' οὐχ ἦττον παράδοξοι, κατοικοῦσιν ἐπίσης ἐν τῇ Νοτίῳ Ἀμερικῇ. Οἱ φυσιοδίφαι ὀνομάζουσιν αὐτοὺς eiton legionis, εἶναι δὲ μακροὶ καὶ ἰσχυροὶ καὶ ἔχουσι κεφαλὴν πλατεῖαν μετὰ μεγίστων σιαγόνων κοπτερῶν, μακροὺς πόδας καὶ κέντρον, δάκνουσι δὲ καὶ κεντρίζουσιν. Οἱ μύρμηκες οὗτοι εἶναι σαρκοφάγοι, θηρεύουσι δὲ ἐν σώματι, καὶ ἐκφοβίζουσιν ὅλα τὰ ζῴα. Οἱ Ἴνδοι ἀπορεύουσιν αὐτοὺς διὰ παντοίων μέσων, εἰσερχόμενοι εἰς τὰ δάση. Ὁ Bates παρετήρησε δέκα διάφορα εἶδη τοιούτων θηριῶδων μυρμηκῶν. Χιλιάδες αὐτῶν ἐκστρατεύουσιν ὁμοῦ καὶ ἐπανέρχονται φέροντες ἐντομα διικμελισμένα, πρὸ πάντων δὲ σκώληκας καὶ νύμφας ἄλλων μυρμηκῶν. Τὴν λείαν ταύτην ἀποθέτουσι παρὰ τὰς φωλεὰς οἱ μὴ φέροντες φορτίον βοηθοῦσι τοὺς ἄλλους.

Δύο ἄλλα εἶδη ἐνδιατιῶνται εἰς τὰ δάση, ὁμοιότατα ἀλλήλοις. Ὁ φυσιοδίφης δυσκόλως διακρίνει αὐτὰ, μεταξὺ τῶν ὅμως οἱ μύρμη-

κες γνωρίζονται καὶ οὐδέποτε συγχέονται καὶ περ' ἀδιαλείπτως συναντῶμενοι. Μεταξὺ αὐτῶν ὑπάρχουσι νάνοι καὶ γίγαντες, θηρεύουσι δὲ ἐν σώματι. Ἀλλοίμονον εἰς τὸν ἄνθρωπον τὸν ἀπαντῶντα αὐτοὺς! τὰ φοβερὰ ζῴδια ἀναρριχῶνται ἐπὶ τῶν κνημῶν αὐτοῦ καὶ δάκνουσι καὶ κεντρίζουσιν αὐτόν. Οἱ Ἴνδοι βλέποντες αὐτοὺς τρέπονται εἰς φυγὴν φωνάζοντες ταυόκα, καθότι οὕτως ὀνομάζουσι τοὺς μύρμηκας οἱ ἐγγῶροι.

Οἱ μύρμηκες οὗτοι ἐμπνεύουσι φόβον εἰς πάντα τὰ ζῴα, ἐπιτίθενται κατὰ τῶν ἀραχνῶν καὶ τῶν καμπῶν καὶ διαμελίζοντες αὐτάς, μεταφέρουσι τὰ τεμάχια εἰς τὴν μυρμηκίαν. Ἐπιτίθενται δὲ καὶ κατὰ τῶν φωλεῶν τῶν σφηκῶν καὶ εἰσβάλλοντες εἰς αὐτάς, ἀρπάζουσι τοὺς σκώληκας καὶ τὰς νύμφας καὶ κατακερματίζουσιν αὐτοὺς πάραυτα. Οἱ σφηκες ἀμύνονται, ἀλλ' εἶναι ἀνίσχυροι κατὰ τῶν μυρμηκῶν. Ὑπάρχουσι μεταξὺ τῶν μυρμηκῶν τούτων εἶδη ἐντελῶς τυφλά, ζῶντα ἐν ὑπογείῳ, ὅπου ὀρύσσουσιν ἀδιαλείπτως ὑπονόμους ὅπως ἐπιτύχωσι ζένας φωλεὰς, τὰς ὁποίας λεηλατοῦσι.

Ἐκ τῶν προειρηθέντων βλέπει ὁ ἀναγνώστης ὅτι ἔχουμεν γνώσεις θετικὰς περὶ τῆς νοημοσύνης καὶ τῶν προσόντων, περὶ τῶν ἡθῶν καὶ τοῦ χαρακτῆρος τῶν μυρμηκῶν. Νῦν δὲ ὑπολείπεται εἰς τὸν φυσιοδίφην νὰ μελετήσῃ τὸν ὀργανισμὸν αὐτῶν, τοῦ ὁποῦ τὰ γενικώτερα μόνον εἶναι γνωστά.

Ἄς ἐλπίσωμεν ὅτι τὴν τοιαύτην μελέτην θίξει ἐπιχειρήσει καρτερικῶς τις ἐρευνητῆς καὶ ὅτι διὰ τῆς ἀνακαλύψεως τῶν λεπτομερειῶν τοῦ ὀργανισμοῦ, θέλουσιν ἐξηγηθῆ πλείστα φαινόμενα, τὰ ὁποῖα τῶρα δὲν ἐννοοῦμεν.

EMILE BLANCHARD.

ΛΑΖΑΡΟΝΟΙ

Περὶ τῶν ἐν Νεαπόλει Λαζαρόνων ἐγράφησαν ὡς γνωστὸν κατὰ καιροὺς πολλὰ καὶ ἀντιφατικὰ διὰ τὸν ἀπλοῦν λόγον, ὅτι καὶ τῶν Ἰταλῶν ἔνιοι ἀγνοοῦσι τὴν παραγωγὴν τοῦ ὀνόματος. Ἐπειδὴ δὲ ἡ διαβόητος αὕτη τάξις ὑπέστη σὺν τῷ προϊόντι χρόνῳ οὐχὶ μικρὰς ἀλλοιώσεις, δὲν εἶναι ἄσκοπος βραχεῖα περιγραφή κατὰ τὰς ἀκριβεστεράς ἐρευνας. Τὸ ὄνομα «Λαζαρόνοι» εἰσῆχθη τὸ πρῶτον εἰς Ἰταλίαν ἐκ τῶν ὁμόρων γαλλικῶν ἐπαρχιῶν. Ἐπὶ τῶν μέσων αἰώνων ἐκαλοῦντο Λαζαρίν οἱ λεπροί, ἅτε διατρίβοντες ἐξώθεν τῶν πόλεων ἐν νοσοκομείοις, ἅτινα διετέλου ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ ἁγίου Λαζάρου. Ἐν τοιαύτῃ ἐννοίᾳ λαμβάνουσι τὸ ὄνομα οἱ ἴταλοι μυθιστοριογράφοι τῆς ἰδ' καὶ τῆς ιε' ἑκατονταετηρίδος. Ὁ ἐκ Σαλέρνου Μασούκιος συνέταξε τὴν ἱστορίαν δύο ἐρωμένων, οἵτινες, ζητοῦντες σκέπην βαγδαίων βροχῶν, καταφεύγουσιν εἰς νοσοκομείον λεπρῶν, καταστρέφονται δὲ ὑπὸ τῶν εἰδεχθῶν, ἀσελγεστάτων καὶ αἰμοβόρων κατοί-

κων. Μόλις ἐπὶ τῶν ἀντιβασιλέων, εἶτα δὲ καὶ ἐπὶ τῶν Βουρβόνων διεσφάθη καὶ ἠγριώθη ἡ ἐν Νεαπόλει ἐσχάτη τῶν πολιτῶν τάξις ἐπὶ τοσοῦτον ὥστε προσηγορεύθη διὰ τοῦ ὀνόματος τούτου. Οἱ ἀργοὶ καὶ οἱ ἄστεγοι, οἱ ἀπὸ τῶν χειρῶν ζῶντες, οἱ εἰς οὐδένα οἶκον ἀνήκοντες κατελέγοντο ὑπὸ τῆς ἀστυνομίας καὶ τοῦ δημοσίου εἰς τὴν τάξιν τῶν Λαζαρόνων. Μετ' ὀλίγον προσήλθεν εἰς τὴν χορείαν τούτων ἕτερον στοιχεῖον φίλερι καὶ μάχιμον, ὅσοι δηλαδὴ διέκειντο δυσμενῶς πρὸς τὰς πρωτεύουσας ἐν τῇ κοινωνίᾳ τάξεις καὶ καθόλου πρὸς τὴν ὑφισταμένην κυβέρνησιν· ἐκόμισαν δὲ οὗτοι ἐπαναστατικὴν δραστηριότητα, σοσιαλιστικὰς ἀρχάς, καὶ κατήρτισαν ὀργανικῶς τὸν ἀλόγιστον τοῦτον συρφετόν. Ἐκτοτε οἱ Λαζαρόνοι διεδραμάτισαν ἐν τῇ ἱστορίᾳ τοῦ βασιλείου περιφανῆς πρόσωπον, ἐξέβιασαν ἀπὸ τῆς κυβερνήσεως ἐπανεληκτικῶν παντοῖα προνόμια, διὰ δὲ τῆς συμμετοχῆς ἢ τῆς ἀποχῆς τῶν μεγίστων παρέσχον ροπήν εἰς τὴν νίκην ἢ ἤτταν τῶν πολιτικῶν κομμάτων καὶ εἰς τὴν ἐπιτυχίαν ἢ ἀποτυχίαν τῶν ἐπαναστάσεων. Τρανὰ δείγματα ἐνθουσιασμοῦ ἀκαταγωνίστου ἔδωσαν τῷ 1799 ὑπὲρ τῆς συστάσεως τῆς παρθενοπειῶν δημοκρατίας. Τῷ 1848 ἐπελάβοντο αὐτοὶ πρῶτοι τῶν ὅπλων, μετ' ὀλίγους δὲ μῆνας διέπραξαν ἀνηκούστους θηριωδίας. Ἐκτοτε ὁ ἀστήρ αὐτῶν ἐκλίνε πρὸς τὴν δύσιν. Αὐστηροὺς κατὰ τῶν Λαζαρόνων νόμους ἐξέδωκεν ὁ Μουράτ ἐπὶ σκοπῷ ἵνα τοὺς ἐξαφανίσῃ τέλει ἐκ τοῦ προσώπου τῆς γῆς· ἀλλ' οὐδὲν ἴσχυσε, διότι τὸ σύνταγμα τῶν Λαζαρόνων ἀνέβαινε εἰς 30,000, οὐχ ἦττον ἰσχυροὶ καὶ θρασεῖς ἀπαδείχθησαν βραδύτερον ἐπὶ τῆς βουρβωνικῆς φανλοκρατίας. Μιᾶ τῶν ἡμερῶν ἔστειλαν εἰς τὰ ἀνάκτορα ἐπιτροπὴν αἰτούμενοι καλλιτέραν ποιότητα καὶ εὐτελεστεραν τοῦ ἄρτου τιμὴν. Ὁ βασιλεὺς, δὲν προσηγόρευσε πάντοτε διὰ τοῦ σὺ, συνέστησε δημόσια ἀρτοποιεῖα, ὅπως ἐπαρκέσῃ εἰς τὰς ἀπειλητικὰς ἀξιώσεις τῶν. Πᾶσαν δύναμιν πολιτικὴν ἀπέβαλον οἱ Λαζαρόνοι ὅτε καὶ αἱ ἄλλαι τάξεις ἐν τῇ νοτίῳ Ἰταλίᾳ ἤρξαντο βαθυπηδῶν ἐνθουσιῶσαι ὑπὲρ τῆς ἐνότητος καὶ ἐλευθερίας τῆς Ἰταλίας. Εἰς τοιαύτην ὑψηλὴν ἰδέαν καὶ αὐταπάρνησιν δὲν ἠδύναντο νὰ μεταρσιωθῶσιν οἱ ὑπὸ τῶν Βουρβόνων ἔτι μάλλον διαφθαρέντες Λαζαρόνοι, οἱ σύνθημα ἔχοντες τὰ τρία F, Farine, Feste, Forche, ἤτοι ἄλευρα πρὸς κατασκευὴν ἄρτου καὶ μακαρονίων, δημοσίας πανηγύρεις καὶ ἀγγλὸν διὰ τοὺς ἀρνούμενους τὰ δύο πρῶτα. Ἐν τοιαύτῃ τριάδι ἔκειτο ὅλη ἡ περὶ τὸ κυβερνᾶν σοφία τῶν Βουρβόνων. Ὡς τάξις ἰδίᾳ οἱ Λαζαρόνοι δὲν ὑπάρχουσι πλέον. Ἐρ' ὅσον ὅμως ἡ ἰταλικὴ κυβερνήσις δὲν ρυθμίζει τὰ κατὰ τὴν κανονικὴν ἐργασίαν οὕτως ὥστε νὰ μὴ μένη ἀργὴ ἢ μεγίστη τοῦ ὄχλου μερὶς δι' ἔλλειψιν εὐκαιρίας ἢ χειραγωγοῦ, δὲν θά

ἐλλείπωσι Λαζαρόνοι τοιοῦτοι, οἷους ἀποδεικνύουσιν αἱ παραδόσεις, τὸ κλίμα καὶ ὁ ἔθνικὸς χαρακτήρ. Οἱ νῦν Λαζαρόνοι δὲ εἶναι οἱ κλέπται, οἱ λωποδύται, ὡς οἱ κακοῦργοι τοῦ Λονδίνου, τῶν Παρισίων καὶ τοῦ Βερολίνου, ἀλλ' ἄνδρες νοθρότατοι, εἰς ὀλίγιστα ἀρκούμενοι καὶ εἰς τὸ *dolce far niente* ἐνασμενίζοντες. Ἐργάζονται ὅταν βιασθῶσιν ὑπὸ τῆς ἐνδείας, γίνονται ράπται, κουρεῖς, ἀχθοφόροι, ξεναγωγοί, καθαίρουσιν ὑποδήματα, συλλέγουσι ράκη, οἰκοῦσιν ἀπαντασπῆρας τῆς ἰταλικῆς κυβερνήσεως ἀπαγορεύσεις κοιμῶνται ἐν ὑπαίθρῳ, ἐν προαυλίοις, ἐν ταῖς κλίμασι τῶν ἐκκλησιῶν κλ. Ὁ νεαρός Λαζαρόνος ἰδίως κοιμᾶται ἐντὸς εὐρυχώρου πλεκτοῦ κοφίνου ὡς ὁ Διογένης ἐντὸς πίθου. Ἀλλὰ τί εἶναι ὁ Διογένης ἀπέναντι γνησίου Λαζαρόνου; Οὗτος φορεῖ ἐν ὑποκάμισον καὶ βραχύτατα βραχέα ἐκ λίνου χονδρῶ· σπικρίζομενος εἰς τὸν κόφινόν του σιγαρίζει καὶ περιμένει τὸν μέλλοντα νὰ τῷ δώσῃ ἐργασίαν· οὕτω δὲ παριστάνει τὸ πρότυπον τοῦ κοινοῦ ἀνθρώπου παρὰ τοῖς νοτίοις λαοῖς. Ὁ κόφινος ἀνέκει αὐτῷ ὡς ὁ κεραυνὸς τῷ Διὶ καὶ ἡ γλαυκὴ τῇ Ἀθηνᾷ. Οὐδέποτε χωρίζεται ἀπ' αὐτοῦ· τὸν φορεῖ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς εἰς σκέπη τῶν ἡλιακῶν ἀκτίνων καὶ τῶν ὑετῶν· καλύπτει δι' αὐτοῦ τὸ στῆθος ἐν ὥρᾳ κινδύνου ἢ ἐριδος. Οἱ γέροντες Λαζαρόνοι ἐκλείπουσιν· οἱ εἰσέτι ἀκαμαῖοι τὴν ἡλικίαν, μεταρρυθμιζομένης τῆς νεωτέρας κοινωνίας, θὰ ἐπιζητήσωσιν ἐξ ἀνάγκης πόρους βίου ὁπωςοῦν κανονικωτέρους· οἱ Λαζαρόνοι θὰ πολλαπλασιάζονται ἐφ' ὅσον ἡ κυβερνητικὴ οἰκοδομῆ φυλακῶν, καταλείπει δὲ εἰς τὰς κοινότητας τὴν φροντίδα περὶ τῆς διανοητικῆς καὶ ἡθικῆς ἀναπτύξεως τοῦ κατωτάτου ὄχλου.†

ΟΥΔΕΝ ΑΧΡΗΣΤΟΝ ΕΝ ΠΑΡΙΣΙΟΙΣ

Πιθανώτατα οἱ πλείστοι τῶν ἡμετέρων ἀναγνωστῶν ἀγνοοῦσι τί γίνονται αἱ μετάλλιναι θῆκαι τῶν διαφόρων γλυκισμάτων καὶ λοιπῶν ἐδωδῶν, τὰς ὁποίας ῥίπτομεν εἰς τὰ σαρώματα ἀφ' οὗ φάγωμεν τὸ περιεχόμενον αὐτῶν. Πλείστα ὅσαι βιομηχανίαι ἐπιζητοῦσι τὰ ἀπορρίμματα ταῦτα μεταχειριζόμεναι αὐτὰ εἰς κατασκευὴν παιδικῶν παιγνιδίων, οἷον σαλπίγγων, εἰς κατασκευὴν ἀνταναγαστήρων (reflecteurs) εὐθηνῶν διὰ τὰς λυχνίας κλπ. κλπ. Δι' τῶν σαρδελλῶν θῆκαι εἶνε εὐθηνόταται πασῶν ἕνεκα τῆς σμικρότητός των, ἀγοράζουσι δὲ αὐτὰς οἱ κατασκευάζοντες ψευδῆ κοσμήματα. Κόπτονται εἰς λεπτοτάτας ταινίας, καίονται ἐν τῷ κλιβάνῳ καὶ μεταβάλλονται εἰς δακτυλίδια, βελόνας, ἐνώτια καὶ παντοῖα ἄλλα κοσμήματα. Ἐπιχρυσούμενα δὲ ἔπειτα καὶ ἐπαργυρούμενα γίνονται εἶδος ἐμπορίου ἀξιολογωτάτου. Ἰκα-

† Κλίμα.

νὴν δὲ ποσότητα τοιούτων πραγμάτων ἀγοράζουσιν ἡ Γερμανία, ἡ Ἰταλία, ἡ Ἰσπανία καὶ αἱ τῆς Μεσημβρινῆς Ἀμερικῆς δημοκρατίαι.

Ἐτέρα τις βιομηχανία εἶνε ἡ τῶν συλλεγόντων κατὰ τὰς ὁδοὺς τῶν Παρισίων τὰ ἀχρηστα τεμάχια τῶν σιγάρων, τὰ κοινῶς ἀποσιγάρα λεγόμενα. Καὶ τὸ παράδοξον τοῦτο ἐμπόριον φέρει ἐτήσιον πρόσσον διακοσίων ἐβδομήκοντα χιλιάδων γράμμων. Τριακόσιοι περίπου ἄνθρωποι ἐπαγγέλλονται ἐν Παρισίῳ τὴν βιομηχανίαν ταύτην, εἰσπράττοντες καθ' ἑκάστην 2,25 φράγκα μέχρι 3,50 κατὰ μέσον ὄρον, ἀναλόγως τῶν τμημάτων τῆς πόλεως. Ὑπάρχουσι δὲ ἀρχηγοὶ ἔχοντες ὑπὸ τὴν διεύθυνσίν των ἀριθμὸν τινα συλλεκτῶν, οἵτινες ἔχοντες ὑπὸ τὰ ἐνδύματα των μικρὸν πάνινον σάκκον, εἰδὸς τι θυλακίου, ὑπεισέρχονται ὑπὸ τὰ κατὰ σειράν τεταγμένα τραπέζια τῶν καφετειῶν καὶ συλλέγουσι τὰ σιγάρα. Πολλὰκις δὲ οἱ ἀρχηγοὶ συνεννοοῦνται μετὰ τῶν ὑπηρετῶν τῶν καφετειῶν, οἵτινες ἐπὶ τιμῇ ὀρισμένη συλλέγουσιν αὐτοὶ τὰ κατὰ γῆς ῥιπτόμενα σιγάρα.

Ἀφ' οὗ δὲ συλλεχθῆ ἰκανὴ ποσότης ὑλικῶν, ἀρχονται τῆς παρασκευῆς τοῦ καπνοῦ. Τὰ δὲ πρὸς τοῦτο χρήσιμα ὄργανα εἶνε δύο τινά, σανὶς καὶ μάχιρα κοπτερά. Κατακοπτόμενα δὲ τὰ σιγάρα λεπτομερῶς μεταβάλλονται εἰς καπνόν, ὅστις συσκευαζόμενος εἰς δεμάτια δίδεται εἰς ἐπίτηδες πωλητὰς, οἵτινες πωλοῦσιν αὐτὰ εἰς τοὺς πτωχοὺς, τοὺς ὁδοκαθαριστὰς καὶ τοὺς τοιοῦτους. Ὁ οὕτω πως δὲ παρεσκευασμένος καπνὸς τιμᾶται πεντάκις εὐθηνότερον τοῦ συνήθους. Ὁ πτωχὸς δίδων πέντε λεπτά ἀγοράζει ἐν δεμάτιον εἰκοσιπέντε γραμμαρίων.

Ἐπομένως διατριβὴ ἐσταχυολογήθη ἐκ τοῦ ἀρτίως ἐκδοθέντος συγγράμματος τοῦ Dr Saffray Les moyens de vivre longtemps, ἐδημοσιεύθη δὲ ὑπὸ τοῦ κ.Δ. Η. Κυριακοπούλου ἐν τῇ «Ἐφημερίδι τῶν Φιλομαθῶν.» Σ. τ. Δ.

ΤΟ ΟΡΙΟΝ ΤΗΣ ΖΩΗΣ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ

Ὁ ἄνθρωπος δὲν θνήσκει ἀλλ' αὐτοκτονεῖ, ἔλεγεν ὁ φιλόσοφος Σενέκας. Ταῦτα δὲ λέγων ἐνόησε ὅτι σπανιώτατα ὁ θάνατος ἐπέρχεται ὡς ἀναγκαῖα συνέπεια τῶν νόμων τοῦ ὀργανισμοῦ ἡμῶν, ἀλλὰ αὐτοὶ συντέμνομεν κατὰ πολὺ τὰς ἡμέρας ἡμῶν καὶ γεινόμεθα αὐτόχειρες, διότι δὲν ζῶμεν συμφώνως τῷ γήινῳ ἡμῶν προορισμῷ.

Πολλοὶ ζητοῦντες τὰ αἴτια, δι' ἃ ὁ βίος τοῦ ἀνθρώπου εἶναι οὕτω βραχύς, ἀποφαίνονται ὅτι

ἡ ἔλλειψις τῆς τροφῆς κωλύει τὴν ἀνθρωπότητα νὰ πολλαπλασιασθῇ ταχύτερον καὶ σμικρύνει τὸν μέσον ὄρον τῆς ζωῆς. Μετὰ δὲ ταῦτα ἡ συζήτησις τελειώνει καὶ ὁ ἄνθρωπος ἐξακολουθεῖ ν' αὐτοκτονῇ, ἀλλὰ τοῦλάχιστον εἶναι εὐχαριστημένος διότι γνωρίζει τὸ διὰ τί, καὶ μανθάνει ὅτι εἶναι καταδικασμένος ὑπὸ τῆς Θεῆς Προνοίας ν' ἀποθνήσκῃ τῆς πείνης. Ἀλλ' οἱ τοιαῦτα δοξάζοντες δὲν ἐνθυμοῦνται ὅτι, ἂν ὁ ἄνθρωπος ἀποθνήσκῃ μόνον δι' ἔλλειψιν τροφῆς, πάλιν γίνεται αὐτόχειρ, διότι ἡ γῆ εἶναι ἐτοιμὴ νὰ χορηγήσῃ αὐτῷ πᾶν ἀγαθόν. Ἄν τις κλεισθῇ ἐν δωματίῳ καὶ ὑπομείνῃ ν' ἀποθάνῃ τῆς πείνης λέγων, οὐδὲν εὐρίσκω περὶ ἐμὲ δυνάμενον νὰ μοι χρησιμεύσῃ ὡς τροφή, ὑπέκω λειπὸν εἰς τὴν ἀναγκαίαν τῷ ἀνθρώπῳ μοῖραν καὶ θνήσκω ἐξ αἰτίας, ὁ τοιοῦτος δὲν γίνεται αὐτόχειρ;

Τῷ ὄντι πρὸ τοῦ καιροῦ θνήσκουμεν· ἀλλὰ τοῦτου αἰτία δὲν εἶναι ἡ θεῖα τάξις, ἀλλ' ἡ ἀγνοία, τὰ πάθη καὶ τὰ ἐλαττώματα ἡμῶν. Ἀφ' ἡμῶν αὐτῶν λοιπὸν ἐξαρτᾶται νὰ παύσωμεν αὐτοκτονοῦντες καὶ νὰ μακρύνωμεν τὸν βίον μέχρι τοῦ ὑπὸ τῆς φύσεως κεκλωσμένου ὄριου. Ἀλλὰ δυνάμεθα νὰ γνωρίσωμεν τὸ ὄριον τοῦτο; Ἡ καθ' ἡμέραν πείρα καὶ ἡ ἐπιστήμη παρέχουσιν ἡμῖν τὰ στοιχεῖα τῆς γνώσεως αὐτοῦ.

Ὁ ἄνθρωπος εἶναι ἐκ τῶν μακροβιωτέρων ζῴων, ἀλλ' αὐτὸς βραχύνει τὴν ζωὴν αὐτοῦ. Οἱ ἰχθύς ὅμως καὶ τὰ πτηνὰ εἶναι μακροβιώτεροι αὐτοῦ· κόραξ τις ἔζησεν 108, ἀετὸς 103, καὶ ψιττακὸς 120 ἔτη· ὁ γὴν δύναται νὰ ζῆσῃ ἕνα αἶψον, ὁ δὲ κύκνος πιστεύουσιν ὅτι δύναται νὰ ζῆσῃ 200—300 ἔτη. Ἐν ἔτει 1772 ἐκομίσθη ἐκ τῆς Εὐέλπιδος ἄκρας εἰς Λονδίνον ἰέραξ φέρων περιδέραιον, ἐφ' οὗ ἦσαν γεγραμμένα τὰδε: «Ἰακώβῳ τῷ βασιλεῖ τῆς Ἀγγλίας, ἔτει 1610». Εἶγον λοιπὸν παρέλθει 182 ἔτη ἀπὸ τῆς πρώτης αὐτοῦ αἰχμαλωσίας.

Οἱ ἐγγεῖλοι ζῶσι μέχρις 60 ἐτῶν· ὁ δὲ Βυφρὼν ἠλίευσ κυπρίνου (χυροσφάρα) ἡλικίας ἐνὸς καὶ ἡμίσεως αἰῶνος. Ἐν Γερμανίᾳ συνέλαβον ἰχθῦν λιμναῖον φέροντα δακτύλιον χαλκοῦν δηλοῦντα ὅτι εἶχεν εἰσαχθῆ ἐν τῷ ἰχθυοτροφείῳ πρὸ 264 ἐτῶν· εἶχε δὲ οὗτος μῆκος μὲν 19 ποδῶν, βάρος δὲ 350 λιτρῶν· καὶ ὅμως τὸ τέρας τοῦτο δὲν εἶχεν ἔτι τελείως ἀναπτυχθῆ, διότι συνέλαβον ἰχθῦν ὅμοιον 1000 λιτρῶν βάρους.

Ἐποτιθεταὶ δὲ ὅτι αἱ γιγάντια φάλαινα αἱ ἀπαντῶσαι πρότερον ποτε περὶ τὸν βόρειον πόλον ἔζων ἴσως περὶ τὰ 1000 ἔτη.

Τῶν δὲ θηλαστικῶν ὁ βίος εἶναι καθόλου βραχύτερος· ὁ κόνικλος καὶ ὁ χοῖρος ζῶσιν 7 περίπου ἔτη, ὁ σκίουρος καὶ ὁ λαγὼς 8, ἡ γαλῆ 9—10, ὁ κύων 10—12, ὁ βοῦς 15—18, ὁ ὄνος καὶ ὁ ἵππος 25—30, ὁ λέων 30—40, ὁ δ' ἐλέφας ὡς δύο αἰῶνας. Ὁ Βυφρὼν ὅμως μνημονεύει ἵππου θανόντος ἐν ἡλικίᾳ 50 ἐτῶν, ἐν δὲ τῷ μου-

σεῖῳ τῆς Μαγιστρίας ὑπάρχει κεφαλὴ ἵππου βιώσαντος ὑπὲρ τὰ 62 ἔτη. Καὶ τῶν ἐλεφάντων εἰσὶν οἱ ὑπερβαίνοντες τὸ συνήθες ὄριον τῆς ζωῆς αὐτῶν καὶ πιστεύεται ὅτι δυνατόν νὰ ζήσωσιν ὡς τέσσαρας αἰῶνας. Ὅταν ὁ Ἀλέξανδρος ἐνίκησε τὸν Πῶρον, ἀνέθηκε τῷ Ἡλίῳ τὸν ἐλέφαντα, ἐφ' οὗ ὤχετο κατὰ τὴν μάχην καὶ ἀπέλυσεν αὐτὸν περιθελὶς περὶ τὸν τράχηλον αὐτοῦ ἐπιγραφὴν μνημονευτικὴν. Ἀνευρέθη δὲ ὁ ἱστορικὸς ἐκεῖνος ἐλέφας μετὰ 350 ἔτη φορῶν τὸ περιδέραιον μετὰ τῆς ἐπιγραφῆς.

Πρέπει λοιπὸν νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι τινὰ τῶν θηλαστικῶν ζῴων διπλάσιον τοῦ συνήθους χρόνον. Κατὰ τὴν νεανικὴν ἡλικίαν τῶν ζῴων τὰ μακρὰ ὅσῃ τῶν ἄκρων δὲν σύγκεινται ἐξ ἐνὸς μόνου τεμαχίου, τὰ δὲ πρόεχοντα αὐτῶν ἄκρα καλούμενα ἐπιφύσεις εἶναι διακεκριμένα καὶ συγκολλῶνται κατ' ὀλίγον προχωρούσης τῆς ὄλης ἀναπτύξεως τοῦ ζῴου καὶ ἡ τελεία συνένωσις αὐτῶν γίνεται ὅταν τὸ ζῴον ἀκμάσῃ παύσῃ ν' αὐξάνῃ κατὰ τὸ ἀνάστημα. Ὅθεν ἡ συγκόλλησις τῶν ἐπιφύσεων τῆς μὲν καμῆλου ζωῆς 40 ἔτη τελειοῦται περὶ τὸ 8ον ἔτος, τοῦ δὲ ἵππου τὸ 5ον ἔτος ζῶντος περὶ τὰ 25 ἔτη, τοῦ δὲ κυνὸς τὸ 2 ζῶντος 10—12 ἔτη, τοῦ δ' ἐλεφάντος ζῶντος ὑπὲρ τοῦς δύο αἰῶνας δὲν εἶναι τετελεσμένη τὸ 40ον ἔτος. Ἐκ τούτων τεκμαιρόμεθα ὅτι τὰ πλείστα τῶν θηλαστικῶν ζῴων χρόνον πενταπλάσιον τοῦ τῆς ἀναπτύξεώς των. Κατὰ τὸν κανόνα λοιπὸν τοῦτον καὶ ὁ ἄνθρωπος, ἀφοῦ αὐξάνει μέχρι τοῦ 25ου ἔτους καὶ πέραν, ζῆ περὶ τὰ 100 ἔτη. Ἐπειδὴ δὲ δυνατόν ἐνίοτε ἡ ζωὴ ἐξαιρετικῶς νὰ διπλασιασθῇ, καὶ τοῦ ἀνθρώπου τὸ ἔσχατον ὄριον τῆς ζωῆς εἶναι τὸ 200ον ἔτος. Αἱ σκέψεις αὗται βεβαίως δὲν εἶναι ἀκρίβειαι ἐπιστημονικαί, συνδυαζόμεναι ὅμως μετὰ τῶν ἐξαγορευμένων τῆς παρατηρήσεως ἀγούσιν ἡμᾶς εἰς ἀποδοχὴν τῆς γνώμης, ὅτι ὁ ἄνθρωπος ζῶν κατὰ φύσιν πέπρωται νὰ ζῆ ἕνα αἶψον.

Χωρὶς ν' ἀναβῶμεν εἰς τοὺς πατριαρχικοὺς χρόνους εὐρίσκουμεν ἐν τῇ ἱστορίᾳ παντὸς τόπου ἀνθρώπους μακροβιωτάτους. Τινὲς τῶν σοφῶν τῆς Ἑλλάδος ἔζησαν ἕνα αἶψον· ὁ δὲ Δημόκριτος ἀπέθανεν ὅπως καὶ ἔζησε γελῶν ἐν ἡλικίᾳ 109 ἐτῶν. Τῶν περιεργωτάτων παραδειγμάτων μακροβιότητος εἶναι ὁ ἀπόμαχος Mittelstadt, ὅστις ἀπέθανε τῷ 1792 ἐν ἡλικίᾳ ἐτῶν 112. Οὗτος ὑπηρετήσας ὡς στρατιώτης ἐπὶ 67 ὅλα ἔτη ἐπολέμησεν εἰς 17 μάχας ἐκ παρατάξεως πολλακίς τραυματισθεὶς καὶ συνελήφθη αἰχμάλωτος ὑπὸ τῶν Ῥώσων· ἐγήρυσεν δις καὶ τῷ 1790 ἐν ἡλικίᾳ 110 ἐτῶν ἔλαβε σύζυγον νέαν ἔτι. Ὀλίγον ἔτι πρὸ τοῦ θανάτου ἠδύνατο νὰ πορεύηται μακρὰν ὁδὸν 2 ὥρων, ἕνα λαμβάνη τὴν σύνταξίν του.

Πολλὰ παραδείγματα μακροβιότητος παρέ-

χει ἡμῖν ἡ Ἀγγλία. Effingham τις γεννηθεὶς ἐκ πτωχῶν χωρικῶν γονέων καὶ ἐπὶ μακρὸν στρατευόμενος εἶτα δὲ χαλεπὰ μετεσχόμενος ἔργα ἰν' ἀποζῆ, ἐφθασεν εἰς τὸ 1440ν ἔτος χωρὶς οὐδὲν ἄδυνατήσῃ οὐδὲ κἀν νὰ γνωρίσῃ νόσον. Ὁ δὲ Θωμᾶς Parre ἦν καὶ οὗτος πτωχὸς χωρὶς ἀποχειροβίωτος. Τὸ 120 ἔτος τῆς ζωῆς του ἐνυμφεύθη ἐκ νέου χήραν τινὰ νέαν, ἣν κατέστησεν εὐτυχῆ, διατηρήσας πάσας τὰς δυνάμεις του καὶ ἐργαζόμενος μέχρι τοῦ 130ου ἔτους. Ἐξῆς δ' εὐτυχῆς καὶ ἀγνωστος μέχρι τοῦ 152 ἔτους, ὅτε ὁ κόμης de Surrag ἐπισκεπτόμενος τὰ κτήματα καὶ τοὺς ὑπηκόους αὐτοῦ ἀνεῦρα καὶ ἤγαγεν αὐτὸν ἐκ κενοδοξίας εἰς Λονδίον, ὅπου ὁ Κάρολος Α' ἠρώτησεν αὐτόν, «Ὅπως προωρήσῃς εἰς ἡλικίαν ἀπίστευτον, τί ἐπραξας πλέον τῶν ἄλλων ἀνθρώπων;» ὁ δὲ γέρον ἀπεκρίθη ταπεινῶς «Ἐσκληραγωγῆθην περισσώτερον». Ἐκτοτε λοιπὸν βασιλικῶς ἀναλώμασιν ἔζησε μεγαλοπρεπῶς ὁ γέρον, ἀλλ' οὕτως ἀναγκασθεὶς νὰ μεταβάλλῃ βίον καὶ ἔξῃς ἀπέθανεν οὐχὶ ὑπὸ γήρωσ, ὡς ἐδείχθη ἐκ τῆς μετὰ θάνατον ἀνατομῆς αὐτοῦ, ἀλλ' ἐκ δυσπεψίας. Μετὰ δὲ τὸν θάνατον κατ' ἐξαιρέτον τιμὴν ἐτάφη ἐν τῇ μονῇ τοῦ Westminster, ὅπου θάπτονται οἱ βασιλεῖς καὶ οἱ μεγάλοι ἄνδρες τῆς Ἀγγλίας.

Ὁ δὲ Ἐρρίκος Jenkins ἀλιεύων μέχρι τέλους τῆς ζωῆς αὐτοῦ ἀπέθανεν ἐν ἡλικίᾳ 169 ἐτῶν χωρὶς ν' ἀποβάλῃ τὰς δυνάμεις.

Ὁ δ' ἐκ Νορβηγίας Draakenberg ὑπηρετήσεν ὡς ναύτης ἐν τῷ βασιλικῷ στόλῳ μέχρι τοῦ 91 ἔτους τῆς ἡλικίας του, ἐξ ὧν 15 διετέλεσεν αἰγμάλωτος εἰς τὰ ὀθωμανικὰ κάτεργα. Τὸ 144 ἔτος ἔλαβε σύζυγον ἐξηκοντούτιδα, ἣτις μετ' ὀλίγα ἔτη κατέλειπεν αὐτὸν γῆρον. Κατὰ δὲ τὸ 130 ἔτος του ἐζήτησεν εἰς γάμον νέαν τινὰ γωρικὴν, ἣτις δὲν ἐδέχθη νὰ γείνη σύζυγος ἀνδρὸς τοσοῦτον γεγηρακότος ἤναγκάσθη λοιπὸν νὰ μείνῃ ἄγαμος καὶ τοῦτο ἴσως συνέταμε τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς του. Ἀπέθανε δὲ ἐν ἡλικίᾳ 146 ἐτῶν, ἐπονομασθεὶς ὁ γέρον τοῦ Borra.

Ὁ Ἰωσήφ Surrington συμπατριώτης τοῦ Draakenberg ἔζησεν 160 ἔτη καὶ αἰσθανθεὶς τὸ τέλος τοῦ βίου ἐκάλεσε περὶ ἑαυτὸν ἄπασαν τὴν οἰλογενεϊάν του, τὴν τρίτην του σύζυγον, ἣτις ἦτο νέα ἔτι, τοὺς υἱούς του, ὧν ὁ μὲν νεώτερος ἦν 9 ἐτῶν ὁ δὲ πρεσβύτερος 103, καὶ ἔχων ἀκμαίᾳ τὰς νοητικὰς δυνάμεις διένειμεν αὐτοῖς τὰ ἀγαθὰ του καὶ τῇ ὑστεραίᾳ ἐξεμέτησεν ἀπόνως τὸ ζῆν.

Ἐν τῇ πόλει Tours τῆς Γαλλίας ἔζη τῷ 1802 ἀπόμαχος τις ὀνόματι Thurel, γεννηθεὶς τῷ 1698. Οὗτος ὑπηρετήσεν ἐν τῷ στρατῷ ἐπὶ τριῶν βασιλείων καὶ ἐπὶ τῆς δημοκρατίας καὶ πολλάκις κατὰ τὰς στρατείας αὐτοῦ ἐτραυματίσθη.

Ὁ Delpeuch ἐν ἡλικίᾳ 120 ἐτῶν προσῆλθεν

εἰς τὸ δημαρχεῖον πόλεως τινος τῆς Γαλλίας ζητῶν νὰ καταγραφῇ ἐν τοῖς στρατευσίμοις λέγων ὑπερφάνως ὅτι «πρέπει νὰ ἦναι τις πάντοτε ἔτοιμος νὰ πολεμήσῃ ὑπὲρ τῆς πατρίδος, διότι δὲν ἤξεύρει τί δύναται νὰ συμβῇ».

Ὁ Καρδινάλιος d'Armagnac συνήντησεν εἰς τὴν θύραν πτωχικῆς τινος οἰκίας γέροντα καὶ ἐρωτήσας ἔμαθεν ὅτι ὁ πατὴρ ἔδειρεν αὐτόν, διότι διαβαίνων πρὸ τοῦ πάππου του δὲν ἐγαίρετισεν αὐτόν. Ἦτο δὲ τότε ὁ μὲν πατὴρ 103 ἐτῶν, ὁ δὲ πάππος 123 καὶ ὁ ἀτακτῆσας καὶ δαρεῖς νεανίσκος 82 ἐτῶν.

Ἐν τινὶ ἐπαρχίᾳ τῆς Γαλλίας ἀπέθανε τῷ 1838 βράπτρια ὀνομαζομένη Marie Priou ἐν ἡλικίᾳ 158 ἐτῶν. Κατὰ τὸ 68ον ἔτος τῆς ἡλικίας τῆς κατέθετο τὴν περιουσίαν τῆς εἰς τραπεζικὸν κατάστημα, ἵνα λαμβάνῃ ἀντ' αὐτῆς μηνιαίαν σύνταξιν. Ἐπειδὴ δ' ἐκτοτε ἔζησεν 90 ἔτη, ἀντὶ 10000 φράγκων, ἃ κατέθετο, ἔλαβε περὶ τὰς 500 γιλιάδας.

Ἐν ἔτει 1750 ἀπέθυσεν ὁ Οὐγγρος Bowin ἐν ἡλικίᾳ 172 ἐτῶν, καταλιπὼν χήραν 164 ἐτῶν καὶ υἱὸν 115. Ἀλλὰ καὶ οὗτος δύναται νὰ θεωρηθῆται ὡς νέος πρὸς τὸν ῥώσσον ἀπόμαχον, ὅστις ἀπέθανε τῷ 1825 ἐν ἡλικίᾳ 202 ἐτῶν! Ἀπίστευτον, ἀλλ' ἀληθέστατον. Οὐδὲν ὑπάρχει παράδειγμα ἀπὸ τῶν ἱστορικῶν χρόνων ἀνθρώπου ὑπερβάντος τὸ ἔσχατον τοῦτο ὄριον τοῦ γήρωσ. Τὸ παράδειγμα ὅμως τοῦτο, εἰ καὶ μοναδικόν, δύναται νὰ χρησιμεύσῃ ὡς ἀπόδειξις ὅτι, ὡσπερ τῶν ἀλόγων ζώων, οὕτω καὶ τοῦ ἀνθρώπου ὁ χρόνος τῆς ζωῆς δύναται εἰς τινὰς ἐξαιρετικὰς περιστάσεις νὰ διπλασιασθῇ, καὶ ἐν ὃ ὁ ἀνθρώπος ζῆ μέχρι 100 ἐτῶν κατὰ τοὺς νόμους τοῦ ὄργανισμοῦ αὐτοῦ, δύναται κατὰ τύχην νὰ παρατείνῃ τὸν βίον μέχρι δύο αἰώνων. Καθόλου δὲ παρετηρήθη ὅτι οἱ μακροβιώτατοι τῶν ἀνθρώπων ἔζησαν εἰς τὰς βορείους χώρας τῆς Εὐρώπης καὶ εἰς τινὰς χώρας τῆς Ἀσίας. Ἀλλ' εἰ καὶ ἐκ τῆς ἐπιστημονικῆς περὶ τὸν ἀνθρώπου σπουδῆς συμπεραίνεται ὅτι ἡ κανονικὴ αὐτοῦ ζωὴ εἶναι περὶ τὰ 400 ἔτη, οὐδὲ τὸ ἡμισυ τοῦ χρόνου τούτου κατὰ μέσον ὄρον ζῆ. Ἐν Γαλλίᾳ ὁ μέσος ὄρος τῆς ζωῆς δὲν φθάνει εἰς τὰ 40 ἔτη, καθ' ἄπασαν δὲ τὴν γῆν εἶναι 33 ἔτη περίπου. Ἐτι δὲ βεβαιούται ὅτι τὸ τέταρτον μέρος τοῦ ὅλου πληθυσμοῦ τῆς γῆς θνήσκει πρὸ τοῦ 7ου ἔτους καὶ τὸ ἡμισυ πρὸ τοῦ 17ου. Ὑπολογίζουσι δὲ ὅτι ἐξ ἑνὸς ἑκατομμυρίου ἀνθρώπων 207 φθάνουσιν εἰς ἡλικίαν 100 ἐτῶν καὶ 16 εἰς 105. Ἐννοεῖται ὅτι τοῦτο ὑποληπτόν

1. Καὶ ἐν Ναυπλίῳ ἐγνωρίσα, παιδίον ἔτι ὄν, γέροντα ἐπαίτην ἐρχόμενον καθ' ἐκάστην ἐκ Προνοίας καὶ περιερχόμενον πάσας τὰς οἰκίας τῆς πόλεως καὶ ὁμολογούντα ὅτι τῶν ὀμηλικῶν του τὰ τέκνα ἐγήρασαν καὶ ἀπέθανον πάντα, αὐτὸς δὲ εἶχεν ἡλικίαν πλέον τῶν 150 ἐτῶν, ὡς ἔλεγεν. Καὶ ὅμως καθ' ἐκάστην μακρὰν ἐβάδιζεν ὁδὸν καὶ ἐπὶ πολλὰς ὥρας περιπάτει. Δ. Η. Κ.

ΑΛΗΘΕΙΑΙ

κατὰ μέσον ὄρον διότι πολλὴν ἔχουσι βροπὴν εἰς τὴν ζωὴν τὸ κλίμα, ἡ τροφή, τὰ κῆθ' ἢ εὐζωία καὶ ἡ ἠθικὴ.

Ἐκ τῶν εἰρημένων πάντων ἐξάγεται ἡ ἀληθῆς, ὅτι ὁ ἀνθρώπος ἀφ' ἑαυτοῦ βραχύνει τὸν βίον αὐτοῦ τὸν φυσικὸν καὶ ὅτι καὶ σήμερον ἔτι καὶ ἐν αὐταῖς ταῖς μᾶλλον πεπολιτισμέναις χώραις δυνάμεθα νὰ εἰπώμεν τὸ τοῦ Σενέκα «ὁ ἀνθρώπος δὲν θνήσκει, ἀλλ' αὐτοκτονεῖ».

Γνώμαι καὶ σκέψεις ἠθικαὶ τοῦ δουκὸς ΔΕ-ΛΑ-ΡΟΣΦΟΥΚΩ

[Μετάφρασις Γ. Ζωχίου.]

74.

Ἐν μόνον ὑπάρχει ἔρωτος εἶδος, ἀλλὰ κατὰ μυρίους ἐκδηλοῦται τὸ πάθος αὐτὸ τρόπους ψευδεῖς.

75.

Καθὼς τὸ πῦρ, οὕτω καὶ ὁ ἔρωτος δὲν δύναται νὰ ὑπάρξῃ χωρὶς κινήσεως διηνεκοῦς· ἀποθνήσκει δὲ, ἀμα παύσωσιν αἱ ἐλπίδες ἢ οἱ φόβοι αὐτοῦ.

76.

Τοῦ αὐτοῦ ἔτυχον κλήρου ὁ ἀληθὴς ἔρωτος καὶ τὰ φαντάσματα. Πάντες περὶ αὐτοῦ λαλοῦσιν, ὀλίγοι ὅμως εἶδον αὐτόν.

77.

Εἰς ἀπειρον πλῆθος ἐρωτικῶν φιλοτητῶν τὸ ἔνομα αὐτοῦ ὁ ἔρωτος δανεῖζει, τοσοῦτον ὅμως ἐν αὐταῖς μέρος ἔχει, ὅσον ὁ ἐπὶ ψιλῷ ὀνόματι τῆς Βενετίας ἡγεμὼν μετέχει τῶν δημοσίων αὐτῆς πραγμάτων.

78.

Οἱ πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων ἀγαπῶσι τὴν δικαιοσύνην, διότι φοβοῦνται μήπως ἐκ τῆς ἀδικίας πάθωσιν.

ΔΑΝΕΙΟΝ ΠΝΕΥΜΑ

— Μαρία, θαρρῶ πῶς ἔσπασες καὶ ἄλλο ποτήρι.

— Μάλιστα, κυρία, ἀλλὰ δὲν εἰξεύρετε καὶ τὸ ἄλλο; ἔγινε δύο κομματάκια καὶ δὲν εἶνε μικρὸν πρᾶγμα, εἶνε εὐτύχημα.

— Πῶς εἶνε εὐτύχημα!

— Ἄ, κυρία, δὲν εἰξεύρετε, καθὼς βλέπω, τί βάσανο εἶνε νὰ μαζεύῃ κανεὶς τὰ ὑαλιὰ ὅταν γείνη τὸ ποτήρι χίλια κομματάκια!

Φιλᾶρεσκὸς τις κυρία ἐμφανίζεται ὡς μάρτυς εἰς τὸ δικαστήριον.

— Πόσων ἐτῶν εἴσθε; ἐρωτᾷ ὁ πρόεδρος.

— Εἰκοσιεξ, ἀπαντᾷ ἀταράχως ἡ μάρτυς.

Μετὰ μικρὸν παρίσταται ὁ υἱὸς τῆς, ὡς μάρτυς ἐπίσης.

— Τί ἡλικίαν ἔχετε; ἐρωτᾷ καὶ πάλιν ὁ πρόεδρος.

— Ἐξ μῆνας περισσώτερον τῆς μητρὸς μου.

* * * Πρὸς ἀποφυγὴν πτώσεων πρέπει ν' ἀποφύγῃ τις νὰ στρέφῃ πρὸς τὰ ὀπίσθεν τοὺς ὀφθαλμούς καὶ οὐδ' εἰς μεγάλην ἀπόστασιν νὰ προσήλθῃ αὐτοῦς. Ὡς βαδίζοντες βλέπομεν τὸ ἀμέσως πρὸ ἡμῶν διάστημα, οὕτω καὶ ἐν τῷ βίῳ δὲν πρέπει νὰ κουράζωμεν τὴν ὄρασιν ἀτενίζοντες πρὸς τὴν ὀμίχλην μειλακρυσμένου μέλλοντος, ἣτις θέλει διαλυθῇ ἀφ' ἑαυτῆς ἅμα πλησιάζωμεν.

* * * Οὐδὲν ὑπάρχει ὀχληρότερον τῆς ἀκροάσεως ἀνθρώπου διηγουμένου τὰς ἐπιτυχίας του. Καὶ εἰς αὐτοὺς τοὺς στενοτέρους φίλους μας πρέπει νὰ περιοριζόμεθα διηγούμενοι μόνον τὰ ἀτυχήματα ἡμῶν.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1111 Μετὰ φόβου ἐρωτᾷ τις ἐνίοτε ἑαυτὸν τί θὰ γείνη ἡ ἀνθρωπίνη βιομηχανία ἐὰν ὁ γαϊάνθραξ παύσῃ ὑπάρχειν καὶ διατρέφῃ τὰς ἀπειραρίθμους ἀνά τὴν οἰκουμένην μηχανάς. Ἀλλ' ὀλιγώτερον ὅμως σκέπτονται οἱ ἀνθρώποι ὅσοιαι δυσχέρειαί θὰ ἐπέλθωσιν εἰς τὴν βιομηχανίαν ἔνεκα τῆς ἐξαφανίσεως ὑλῶν τινῶν, αἵτινες, καὶ τοὶ ἡ δαπανωμένη ποσότης αὐτῶν εἶνε μικρότερα τῆς τοῦ γαϊάνθρακος, οὐχ ἦττον ὅμως κατέστησαν σήμερον τῆς πρώτης, ὡς λέγομεν, ἀνάγκης.

Ἐκ τῶν ὑλῶν τούτων εἶνε καὶ τὸ καουτσού, οὗ ἡ κατανάλωσις ὁσημέραι αὐξάνει, αἱ δὲ ὠφέλειαί, ἃς παρέχει ἡ πολυτιμωτάτη αὐτῆ οὐσία, καθίστανται μᾶλλον καὶ ἔτι μᾶλλον ποικίλαι, καὶ ὅμως ἡ παραγωγὴ αὐτῆς δὲν αὐξάνει ἀναλόγως.

Βαρθαριώτατος εἶνε ὁ τρόπος δι' οὗ οἱ ἄνθρωποι λαμβάνουσι τὸ καουτσού ἀπὸ τῶν δένδρων ἄτινα παράγουσιν αὐτό. Ἐν Βρασίλιᾳ, π.χ., ἀπρονοήτως φερόμενοι κόπτοσιν ῥιζήδων ὄλα δένδρα ἔχοντα ὕψος 150—200 ποδῶν, τουτέστι 45, 50 καὶ 60 μέτρων, μόνον καὶ μόνον ἵνα διὰ μιᾶς συναγωγῆς ἀφθονοῦν ὑλητ' ὀφθαλμοῦσιν ἐν ἄλλοις λόγοις τὴν ὄρνιθα τὴν χρυσᾷ ὡὰ τίκτουσαν, ἵνα λάβωσι τὸν ἐν τῇ κοιλίᾳ τῆς χρυσῶν! Τούτου δ' ἔνεκα μεγαλοπρεπέστατα δάση εἶνε τὴν σήμερον κατεστραμμένα.

Ἐν Ἰνδίᾳ ὁ τρόπος τῆς συναγωγῆς τοῦ καουτσού εἶνε δυστυχῶς πολὺ ὀπίσω, οὗ ἔνεκα καταστρέφονται ἀδίκως πολλὰ δένδρα ὥστε ἐὰν ἐξακολουθήσῃ ἡ ἀδικία αὕτη, μετ' ὀλίγα ἔτη θὰ καταντήσῃ νὰ μὴ ἐπαρκῆ ἡ παραγωγὴ εἰς τὴν ὁσημέραι αὐξάνουσαν κατανάλωσιν. Διὸ ἡ ἐν Ἰνδίας ἀγγλικὴ κυβέρνησις μεριανῶσα σπουδαίως περὶ τούτου, ἀπέστειλεν ἡδὲ εἰς Κεϋλάνην δισχίλια φυτὰ βασιλικικοῦ καουτσού καὶ τὰ ἐξαγόμενα τῆς ἐν τῇ νήσῳ ταύτῃ καλλιέργειας εἶνε πλείστου λόγου ἄξια. Ἐσπειραν δὲ καὶ σπέρματα, ἐξ ὧν μετὰ δύο μῆνας εὐτυχῶς

ἀνεφύησαν δενδρύλλια ἱκανά νὰ παράγωσι καουτσού.

Τὸν Ἰούνιον τοῦ 1876 ἀπέστειλαν ἐκ Βρασιλίας εἰς Κεϋλάνην 90,000 σπερμάτων, ὧν 2,500 μόνον ἐφθασαν ἐν καλῇ καταστάσει. Ἐπειδὴ δὲ ἡ δύναμις αὐτῶν διαρκεῖ ὀλίγον, ἤναγκάσθησαν νὰ τα σπείρωσι παρθευθῶς ἐν χώρῳ 270 τετραγωνικῶν μέτρων. Ἐ. ὀλίγαις δὲ ἡμέραις ἀνεφύησαν φυτὰ ἔχοντα ὕψος 0,45 τοῦ μέτρου. Ἐκ τούτων δὲ ἐθήκαν ἐν κιβωτίοις τὰ ἀκμαιότατα καὶ τα ἐξαπέστειλαν εἰς Σιγγαπόρην, Βιρμανίαν καὶ ἄλλαις χώραις, ὧν τὸ κλίμα ἐκρίθη κατάλληλον, καὶ ἐνθα ἡ καλλιέργεια αὐτῆ θὰ ἐπεκταθῇ μετ' ἐπιμελείας ἀναλόγου πρὸς τὰς ἐξ αὐτῆς ἐλπίζομένης ὠφελείας.

Ἡ Ἐφημερίς τῆς Μόσχας διηγεῖται περιεργότατην σκηνὴν γενομένην ἐν Πένσα παρὰ τὴν Μόσχαν.

Πλουσιώτατος ῥώσος ἐπαίξε μετὰ πολλῶν φίλων του ἐν τινι γνωστοτάτῳ χαρτοπαικτικῷ. Οἱ πάντες δ' ἀπόλεσαν τοιαῦτα ποσά, ὥστε οὐδεμία ἀμφιβολία ὑπῆρξεν ὅτι ἐμεσολάβησε δόλος καὶ ἀπάτη. Προσκληθείσης δὲ τῆς ἀστυνομίας συνελήθη ὁ κύριος τοῦ χαρτοπαικτικῆς καὶ ἐσφραγίσθη ἡ οἰκία.

Τί δὲ νομίζετε ὅτι ἀπεδείχθη ἐκ τῆς ἀνακρίσεως; Ὅτι πᾶς ξένος ἦτο ἀδύνατον νὰ μὴ χάσῃ ἐν τῇ οἰκίᾳ ἐκείνῃ ἕνεκεν ἰδιαιτέρου τινος δολίου μηχανήματος. Οἱ τοῖχοι δὴλον ὅτι καὶ ἡ ὄροφὴ τῆς αἰθούσης ἦσαν κατεστρωμένα διὰ χάρτου χρωματισμοῦ οὗ τὰ σχέδια παρίστων ἀστέρας. Κατὰ τὸ κέντρον δὲ τῶν ἀστέρων τῆς ὄροφῆς ὑπῆρχον ὄπαί, δι' ὧν ἀνθρώπος τις ἐπίστομα ἐξηπλωμένους ἠδύνατο νὰ βλέπῃ τὰ χαρτὰ τῶν παιζόντων. Κατὰ μῆκος δὲ τῆς ὄροφῆς καὶ τῶν τοίχων ὑπῆρχον σύρματα οὕτω συνηρμολογημένα, ὥστε κινούμενα καταλλήλως ὑπὸ τοῦ κατασκόπου ἐπλήττον τὸ πέλημα τῶν ὑποδημάτων τοῦ ἀρχιπαίκτη καὶ διὰ συνθηματικῶν ἐλαφῶν κρούσεων ἐφάνερον ὅποια χαρτὰ ἔχουσιν οἱ ἀντίπαλοί του ἢ μᾶλλον εἰπεῖν τὰ θέματα τοῦ.

Οἱ συνένοχοι, τέσσαρες τὸν ἀριθμὸν, συλληφθέντες ἐξωρίσθησαν διὰ βίου εἰς Σιβηρίαν.

Τὰς ἐμπορικὰς πόλεις τοῦ ἠνωμένου κράτους τῆς Μ. Βρετανίας, γράφει ἡ «Κλειώ», λυμαίνεται ἀπὸ τινων μηνῶν οἰκονομικῆ κρίσις, φοβερωτέρα ἐκείνης, ἣτις ἐπήνεγκε τῷ 1873 τὴν καταστροφὴν ἐν τῷ βιενναίῳ χρηματιστηρίῳ. Τρεῖς μεγάλαί τραπεζαί χρεωκοπήσασαι ἐξηράνισαν περιουσίαν 15,000,000 λιρῶν, συμπάρουσαν δὲ εἰς τὸν ὄλεθρον ἄλλας μικροτέρας, ἐνθα οἱ πενέστεροι πολῖται, αἱ χῆραι κ.λ. εἶχον παρακαταθεθειμένους τοὺς καρπούς τῶν ἰδρώτων αὐτῶν. Ἡ ἑορτὴ τῶν Χριστουγέννων, καθ' ἣν μάλιστα διατρανοῦται ὁ ἔθνικὸς τῶν Ἀγγλῶν βίος ἐν τῇ ἀπολαύσει ἐξεζητημένων

καὶ εἰδικωτάτων σιτίων καὶ ποτῶν, ὑπῆρξεν ἡμέρα πένθους μᾶλλον ἢ χαρᾶς. Κατὰ τὸν δεκέμβριον μῆνα κομίζονται ἀπὸ Καναδᾶ καὶ ἐτέρων ἀγγλικῶν ἀποικιῶν μυριάδες χηνῶν καὶ παντοίων ἄλλων ἀγνώστων ἐν Εὐρώπῃ ὀρνίθων χάριν τῆς ἑορτῆς· ἐφέτος ὅμως σήπονται ἐν τοῖς ἐργαστηρίοις, διότι ἡ κατανάλωσις ἤλαττώθη κατὰ 60 τοῖς 100. Καθ' ἑκάστην ἡμέραν, ὡς ἀγγέλλουσιν αἱ ἐφημερίδες τοῦ Λονδίνου, ἀκούονται νέαι χρεωκοπίαι τραπεζῶν, κλείονται ἐργοστάσια, καταστήματα, λατομεῖα καὶ μεταλλεῖα. Τὸ ἐμπόριον καὶ ἡ βιομηχανία πάσχουσιν οὕτω δεινῶς, ὥστε ἐπτώχευσαν πολλοὶ ἐξ ἐκείνων τῶν κοινωνικῶν τάξεων, αἵτινες δὲν διατελοῦσιν ἐν ἀμέσῳ συναφείᾳ πρὸς βιομηχάνους καὶ ἐμπόρους. Τὰ μικρὰ ἐργαστήρια ἀπόλεσαν τοὺς ἀγοραστὰς τῶν ἐκ τῆς τάξεως τῶν ἐργατῶν· πλείονας δὲ τούτων στέρησις ὑφίστανται αἱ χῆραι καὶ αἱ ἀγαμοὶ γυναῖκες, αἱ τὰ χρήματά των ἀπολέσασαι ἐν ταῖς τραπεζαῖς. Ὁ ἐκ τῆς πείνης θάνατος, ὁ τέως λυμαινόμενος τοὺς ἐν ἀγροῖς καὶ ἐν τοῖς ἀπωτάτοις τῶν πόλεων προαστείοις, θερίζει ἀνθρώπους κατέχοντας μίαν τάξιν ἄνωτέραν τῆς τῶν ἐργατῶν. Τὰ πτωχοκομεῖα ὑπερεμεστώθησαν, ἀνεκόπη δὲ ἐνιαχοῦ καὶ ἡ τῶν φόρων ἀπότισις. Ἀπερίγραπτα εἶνε τὰ παθήματα τῶν πτωχῶν ἀνθρώπων, ἰδίως ἐν Barnsley, Burnley, Burslem, Gloucester καὶ Leeds.

Μεθ' ὅσα καὶ ἂν λέγονται κατὰ τῆς κεφαλικῆς ποινῆς, ἀναμφίβολον ὑπάρχει, ὅτι ἡ ταύτης ἀπάλειψις ἐκ τοῦ ποινικοῦ κώδικος αὐξάνει τὰ κακούργηματα. Ἐν τῷ νομῷ τῆς Ἑλβετίας Φρειδούργῳ, τῷ περιέχοντι 110,000 κατοίκων, εἶχον συμβῆ ἀπὸ τοῦ 1864 μέχρι τοῦ 1874 ἑπτὰ δολοφοναί. Τῷ 1874 κατηργήθη ἡ κεφαλικὴ ποινὴ ἀπανταχοῦ τῆς δημοκρατίας. Ἐκτοτε δὲ κατὰ τὴν τελευταίαν τριετίαν διεπράχθησαν ἐν Φρειδούργῳ 15 φόνοι, καὶ ἄλλοι 5 ἐφέτος, ἐν συνόλῳ 20. Ἐπικρατούσης τῆς κεφαλικῆς ποινῆς συνέβαινον κατ' ἔτος φόνοι ὀλιγώτεροι τοῦ ἐνός· καταργηθείσης δὲ, γίνονται πέντε κατ' ἐνιαυτόν.

Πολυάριθμα δῶρα ἔλαβε κατὰ τὴν ἡμέραν τῶν γάμων τῆς ἡδανῆ βασιλόπουθις Θύρα παρὰ τῶν γονέων, τοῦ δανικοῦ ἔθνους καὶ ἐξ ἄλλοδαπῆς. Ὁ αὐτοκράτωρ καὶ ἡ αὐτοκράτειρα τῆς Ρωσίας ἀπέστειλαν τιμαλφῆς ψέλιον μετὰ πενταπλῆς σειρᾶς ἀδαμάντων καὶ μαργαριτῶν· ὁ μέγας δούξ διάδοχος καὶ ἡ σύζυγός του ἐδώρησαντο λαμπρὸν σύμπλεγμα σαπφείρων καὶ ἀδαμάντων· ὁ μέγας δούξ Ἀλέξιος πόρπην ἀγκυροειδῆ μετὰ σαπφείρων καὶ ἀδαμάντων· ἡ βασίλισσα τῆς Ἀγγλίας σάλιον Ἰνδικὸν καὶ περιλαίμιον κόσμον λιθοκόλλητον μετὰ τῆς εἰκόνης τῆς ὁ πρίγκιψ τῆς Οὐαλλίας Ἰνδικὸν περιδέραιον μετὰ σμαράγδων, σαπφείρων καὶ ἀδαμάν-

των ἀξέστων· ἡ πριγκίπισσα τῆς Οὐαλλίας στολὴν περιηγητικὴν, μετὰ πλείστων κοσμημάτων ἀργυρῶν καὶ μονογραφημάτων χρυσῶν· τὰ πέντε τέκνα τοῦ πρίγκιπος τῆς Οὐαλλίας πέντε βραχιονιστήρας λιθοκόλλητους· ἡ πριγκίπισσα τῆς Ἀγγλίας Βεατρίκη χρυσοῦν περικάρπιον ἀδαμαντοκόλλητον· ὁ δούξ καὶ δούκισσα Καμβριγῆς ἀργυρᾶν τῶν χρειωδῶν εἰς τὸ γράφειν συσκευὴν ἐπίχρυσον, ψέλιον καὶ δύο ἀργυρᾶς λυχνίας κεχρυσωμένας· ἡ χῆρα βασίλισσα τοῦ Ἀννόβερ περιδέραιον καὶ περικάρπιον μετ' ἀδαμάντων, μαργαριτῶν καὶ λυχνιῶν· ἡ πριγκίπισσα Λυγούστα περικαλλῆ σκέπην θερμάστρας· ἡ τῆς Βασίας Λουίζα πόρπην ἀδαμαντοκόλλητον· αὐτός δ' ὁ δούξ Καμβριγῆς σύμπλεγμα ἀδαμάντων καὶ σαπφείρων.

Κατὰ τὸ προσεχὲς ἔαρ σκοποῦσιν οἱ Ἀγγλοὶ νὰ φυτεύωσιν ἐν Κύπρῳ ἑκατοντάδας Εὐκαλύπτων (Eucalyptus globulus), δι' οὗ ἐκαθάρθησαν πολλὰ μέρη τῆς Ἀφρικῆς ἀπὸ τῶν κλιματικῶν μiasμάτων. Ἡ ἀγγλικὴ κυβέρνησις ἐστειλεν εἰς Κύπρον φυτευτὰς, αἵτινες ἀρχοῦνται τῶν ἐργασιῶν τῶν μηνῶν Μαρτίῳ.

Ὁ Πάπας Λέων ΙΓ', ὑποδεχόμενος ἀρτίως εἰς ἰδιαιτέρην ἀκρόασιν τοὺς καθηγητὰς τοῦ ῥωμαϊκοῦ Κολλεγίου, οἰκτρικῶς καὶ τὸν πρῶτον διδάσκαλόν του, τὸν εἰς βαθὺ καὶ λιπαρὸν γῆρας ἐλληλακότα Πατρίτην. Μετὰ τὴν προσλαλίαν τοῦ πρυτάνεως ἀπήντησεν αὐτὸς λατινιστῶν, ἔδωκε δὲ κατόπιν τοῖς καθηγηταῖς ἀδειαν νὰ προσέλθωσιν ἐφεξῆς καὶ ἀσπασθῶσι κατὰ τὸ σύνθημα τὸν ἐπὶ τοῦ ποδὸς αὐτοῦ σταυρόν. Ἐν ᾧ προσήρχετο ὁ Πατρίτης βασταζόμενος ὑπὸ ἄλλων, κατέβη ὁ Πάπας ἀπὸ τοῦ θρόνου, περιεπτύξατο τὸν σφῶν διδάσκαλον καὶ μέχρι δακρύων συγκεινημένος ἐξέφρασεν αὐτῷ εὐγνωμοσύνην ἐπὶ τῇ ὠφελείᾳ, ἣν νέος ὢν ἤρυσκατο ἐκ τῶν ἐκείνου παραδόσεων.

Παράδοξοι ὄντως ἀνθρώποι οἱ Ἀμερικανοί! Ὁ ἐπὶ τῶν ἐσωτερικῶν ὑπουργὸς (κ. Schurtz) προσέλαβε γραμματέα του νεανιδά τινα (τὴν miss B. Irish, λίαν πεπαιδευμένην, καθ' ἣ βεβαίῳ ἡ Ἐφημερίς τῆς Οὐασινγκτόνος ἐν ἀρθρῷ δι' οὗ ἐξαιρούνται αἱ ἀρεταὶ τοῦ γυναικείου γραμματέως καὶ ἐξ οὗ παραλαμβάνομεν τὸ ἐπόμενον ἀπόσπασμα·

Ὁ εἰσερχόμενος εἰς τὸ ὑπουργικὸν γραφεῖον βλέπει κόρην χαρίεσσαν καὶ θελκτικὴν καθημένην πρὸ τοῦ γραφείου καὶ μετὰ φιλοπονίας γράφουσαν. Ἔργον δὲ αὐτῆς κυρίως εἶνε τὸ νὰ γράφῃ τὰς ἀποκρίσεις τῶν πρὸς τὸν ὑπουργὸν στελλομένων γαλλικῶν, γερμανικῶν καὶ ἀγγλικῶν ἐπιστολῶν συντάττουσα τὴν ἀπόκρισιν γαλλιστῶν, γερμανιστῶν ἢ ἀγγλιστῶν, κατὰ τὴν γλῶσσαν δι' ἣς εἶνε γεγραμμένη καὶ ἡ πρὸς τὸν ὑπουργὸν ἐπιστολή. Διὰ τῶν ἐξαιρέτων δὲ καὶ σεμνῶν αὐτῆς τρόπων κτᾶται τὴν εὐνοίαν τῶν

συντυγχανόντων. Καὶ ἐν ᾧ αἱ πλείσταί γυναῖκες τῆς Οὐασινγκτόνος τὴν μὲν ἡμέραν διατελοῦσι κοιμώμεναι, τὴν δὲ νύκτα τρέχουσαι ἀπὸ ἐσπερίδος εἰς ἐσπερίδα, βλαπτόμεναι μᾶλλον ἢ ὠφελοῦμεναι, ἡ μὲς Ἄιρις ζῆ ἀππλλαγμένη τῶν ἐνοχλήσεων τούτων καὶ εἰς μόνην τὴν ἐργασίαν αὐτῆς καὶ τὴν μελέτην ἐπιδιδομένη. Κατὰ τὴν γλωσσομάθειαν οὐδεμίαν ἔχει ἐφάμιλλον ἐν Ἀμερικῇ, διότι εἶνε ἐγκρατεστάτη ἐξ ἴσου καὶ τῶν νεωτέρων γλωσσῶν καὶ τῶν ἀρχαίων. Καὶ τοι δὲ εἶνε εἰκοσι μόνον ἐτῶν νέα, ἀνετέθη ὅμως εἰς αὐτὴν ἔργον δύσκολον, ἡ εἰς τὴν ἀγγλικὴν μετάφρασιν τῶν Ἀπάντων τοῦ Ἀουεμπάχ.»

Ὁ γνωστότατος τῶν ἐν Ἀγγλίᾳ θιασωτῶν τῆς ἵπποδρομικῆς (ὁ λόρδος Falmouth) κηδοκίμισε τὸ ἔτος τοῦτο συγκομίσας ἑκατακτα κέρδη. Δεκατρεῖς τῶν ἵππων του ἐβραβεύθησαν λαβόντες 930,275 φρ. Ἴππος δὲ τις ἐκέρδισεν αὐτὸς μόνον φρ. 414,150. Πρὸ πολλῶν ἐτῶν δὲν ἐφθασαν τὰ τῶν ἵππων βραβεῖα εἰς τὸ οὐκ ἀξιοκαταφρόνητον τοῦτο ποσόν.

Ἀμερικανὸς τις προτείνει ταξιδίον ἐκ τῶν πολμηροτάτων. Στοιχηματίζει ὅτι δύναται νὰ μεταβῇ ἀπὸ Νέας Ὑόρκης εἰς Παρίσιος διὰ ποδηλάτου (vélocipède). Τὸ δὲ ποδηλάτον ὅπερ θὰ μεταχειρισθῆ εἶνε νεωτάτης ἐφευρέσεως μηχανικοῦ τινος τῆς Νέας Ὑόρκης, δυνάμενον νὰ τρέχῃ καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλασσαν, διότι εἶνε ἄμαξα ἄμα δὲ καὶ λέμβος. Κινεῖται δὲ ἡ μηχανὴ αὕτη διὰ μοχλοῦ διευθύνει ὁ ὑπ' αὐτοῦ καθημένος. Δύνανται δὲ καὶ πλείονες τοῦ ἐνός νὰ καθήσωσιν εἴτε χάριν περιπάτου, εἴτε πρὸς διάσωσιν ἀπὸ ναυαγίου. Ἡ δὲ ταχύτης αὐτοῦ κατὰ μέσον ὄρον εἶνε ἐξ μίλλια ἐν τῷ ὕδατι καὶ 12 κατὰ γῆν.

Τῇ 11 τοῦ προσεχούς Ἰουνίου ὁ Αὐτοκράτωρ καὶ ἡ Αὐτοκράτειρα τῆς Γερμανίας ἐορτάζουσι τὴν πεντηκονταετηρίδα τοῦ γάμου των. Μαθόντες, ὅτι ἐπαρχίαὶ ὀλόκληροι, πόλεις, σωματεῖα, σύλλογοι καὶ πολῖται ἰδιωτεῶντες ἐμελέτων νὰ προσενέγκωσιν αὐτοῖς δῶρα τιμαλφῆ, ἐδήλωσαν διὰ τοῦ ἐπὶ τῶν ἐσωτερικῶν ὑπουργοῦ, ὅτι ἐκ τοῦ προτέρου εὐχαριστοῦσι τοῖς ὑπηκόοις των ἐπὶ τῇ πιστότητι καὶ ἀγάπῃ, παραιτοῦνται τὰ δῶρα καὶ ἐκφράζουσιν εὐχὴν νὰ ὑποστηριχθῶσι γενναίως τὰ ἐν Πρωσίᾳ φιλανθρωπικὰ καταστήματα.

Ἐν τινι γερμανικῇ ἐφημερίδι κτηνιατρικῇ ὁ καθηγητὴς Χάουβερ ἐδημοσίευσεν διατριβὴν περὶ δωδεκαέτους δαμάλεως κωφαλάου. Ὁ κάτοχος αὐτῆς τὴν ἠγόρασεν 20 ἡμέρας μετὰ τὴν γέννησίν της καὶ τὴν ἐξέθρεψε περροντισμένως. Ἡ δάμαλις οὐδὲ ἐγγύθεν ἀκούει οὔτε πρόσκλησιν, οὔτε θόρυβον· ὅταν ἀπολειφθῆ μόνη ἐν τῷ σταθμῷ, ἡ ὅταν ἐπέληθ ἡ τοῦ χορτασμοῦ ὥρα καθ' ἣν αἱ ἄλλαι μυκῶνται, ἡ ὅταν ἀφαι-

ρεθῆ τὸν μόσχον της, ποιεῖ τὰ αὐτὰ κινήματα ὡς οἱ μυκώμενοι βόες, προτείνει κεφαλὴν καὶ τράχηλον, ἀνοίγει τὸ στόμα, ἀλλ' οὐδένα ἀφίσει φθόγγον. Ἀπ' ἐναντίας ἔχει ὄρασιν ὀξυτάτην. Κατὰ τὰς ἀνατομικὰς ἐργύνας τὰ ὄρα καὶ ὁ λάρυγξ διατελοῦσιν ἐν καταστάσει φυσιολογικῇ. Ἐτεκεν ἤδη ἐπτὰ μόσχους, ἀδελφὸν ὁμῶς ἂν ἦσαν καὶ οὗτοι κωφάλαλοι, διότι ἐσφάγησαν πρῶτως.

Συζήτουμένου ποτὲ ἐν τῇ Συμβατικῇ τῆς Γαλλίας Συνελεύσει τοῦ ἔθρου 121 τοῦ συντάγματος, ἔχοντος ὡς ἐξῆς: ὁ γαλλικὸς λαὸς οὐδέποτε συνομολογεῖ εἰρήνην πρὸς ἐχθρὸν κατέχοντα τὸ ἔδαφός του, ἀντιπρόσωπός τις Μερσιέ καλούμενος, ἐτόλμησε νὰ εἴπῃ «καὶ μήπως ἐκάματε σύμβασιν μὲ τὴν νίκην;» — «Ὁχι, ἀπήντησεν ὁ Βέζερ, ἀλλ' ἐκάμαμεν σύμβασιν μὲ τὸν Χάρον.»

Κατὰ τὰς σημειώσεις τοῦ ὑπουργείου τῶν Οἰκονομικῶν, ἡ Πελοπόννησος εἶνε ἡ πλουσιωτάτη εἰς πρόβατα, ἡ Στερεὰ Ἑλλάς εἰς ἀγελάδας καὶ βόας. Κατ' ἐπαρχίας ἡ πλουσιωτάτη εἰς πρόβατα εἶνε ἡ Φθιώτις, εἰς αἴγας ἡ Καρυστία, εἰς βόας καὶ ἀγελάδας ἡ Βόνιτσα, εἰς ἵππους ἡ Φθιώτις, εἰς ὄνους ἡ Κορινθία.

Εἰς Ἀναγνωστῆς.

ΥΓΙΕΙΝΗ

Περὶ τῆς σπουδῆς τῆς Ὑγιεινῆς.

Ἡ σπουδὴ τῆς ὑγιεινῆς εἶνε ἀπαραίτητος πᾶσι τοῖς ἀνθρώποις. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Ἰούλιος Σίμων, ὑπουργὸς ὢν τῆς Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως, εἰσήγαγεν εἰς τὰ σχολεῖα διὰ τοῦ ἀπὸ 6 Μαΐου 1872 διατάγματος τὴν διδασκαλίαν τῆς Ὑγιεινῆς. Τὸ δὲ πρόγραμμα τῆς διδασκαλίας ταύτης, περιλαμβανούσης ἕξ μαθημάτων, συνετάχθη κατ' αἰτήσιν τοῦ ὑπουργοῦ ὑπὸ τῆς ἐν Παρισίοις Ἀκαδημίας τῆς Ἱατρικῆς. Ὁ γάλλος ἱατρὸς Ἐκτωρ Γεωργίου ἐξέδωκε κατ' αὐτὰς τὸ τρίτον ἤδη τὰ Στοιχειώδη μαθήματα τῆς ὑγιεινῆς, συντεθέντα κατὰ τὸ πρόγραμμα.

Αἱ περὶ τῆς ὑγιεινῆς γνώσεις, ὁσμήραι κοινότεραι γινόμεναι, ἐκαρποφόρησαν ἤδη. Ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τοῦ καθ' ἡμᾶς αἰῶνος ὁ μέσος ὄρος τῆς διαρκείας τῆς τοῦ ἀνθρώπου ζωῆς κϋξήθη κατὰ ἐπτὰ ἔτη καὶ ἀπὸ 33 ἐγένετο 40. Ὡσαύτως δὲ καὶ τὰ τῆς ὑγιεινῆς ἐν γένει ἐβελτιώθησαν, διότι τὴν σήμερον δύναται τις κάλλιον νὰ περιποιηθῆ ἑαυτόν, καὶ κατὰ μακρὸν ἐκλείπουσιν ἢ περιστέλλονται πλείστα ὅσαι ἀρρώστιαὶ πηγάζουσαι ἐκ τῆς ἀγνοίας τῶν τῆς ὑγιεινῆς κανόνων.

Ἡ ὑγιεινὴ εἶνε τῷ ὄντι ἡ ἐφαρμογὴ πλείστων ἐτέρων ἐπιστημῶν πρὸς ἓνα τινὰ σκοπὸν, τὸν ἐξῆς: τὴν συντήρησιν καὶ βελτίωσιν τῆς ὑγιεινῆς. Καὶ παρὰ μὲν τῆς φυσικῆς δανείζεται

τὰ περὶ τῆς θερμότητος, τοῦ φωτός, τοῦ ἤλεκτρισμοῦ, παρὰ δὲ τῆς χημείας τὰ περὶ τοῦ ἀέρος, τοῦ ὕδατος, τῶν βρωμάτων, τῶν ποτῶν, παρὰ δὲ τῆς φυσικῆς ἱστορίας τὰ περὶ τῶν τροφῶν, παρὰ δὲ τῆς ἀνατομικῆς καὶ τῆς φυσιολογίας τὰ περὶ τῶν ὀργάνων καὶ τῶν λειτουργιῶν τοῦ ἀνθρώπινου αἵματος, παρὰ δὲ τῆς παθολογίας τὰ περὶ τῶν ἀταξιῶν τῶν πηγάζουσῶν ἐκ τῆς κακῆς καταστάσεως τῆς ὑγιεινῆς. Ἀνήκουσι δὲ αὐτῇ καὶ μόνῃ τὰ συμπεράσματα ἅτινα συνάγει ἐκ πασῶν τούτων τῶν γνώσεων, καὶ οἱ κανόνες οὗς ἐξ αὐτῶν συνοπτικῶς σχηματίζει.

Εὐχῆς ἔργον θὰ ἦτο ἐὰν ἐπολλαπλασιάζοντο οἱ σύλλογοι περὶ ὧν ἐποικεῖτο λόγον ὁ ἐκ Λονδίνου ἱατρὸς Ρῖθ τῇ 2 παρελθόντος Αὐγούστου ἐν τῷ διεθνεί συνεδρίῳ τῆς παγκοσμίου Ἐκθέσεως. Οἱ ἰδιωτικοὶ οὗτοι σύλλογοι, ὧν γνωστός εἶνε ὁ λεγόμενος Ladies Sanitary association, συμπληροῦσι κατὰ τὸ δυνατόν τὸ ἀνεπαρκές τῆς δημοσίας διδασκαλίας ἐνθα ἡ ὑγεινὴ καὶ ἡ φυσικὴ καὶ ἐπιστημονικὴ ἀγωγή δὲν συγκαταλέγονται μεταξὺ τῶν ἐν ταῖς σχολαῖς ἀναγκαστικῶν μαθημάτων.

Καὶ εὐ μόνον δὲ οἱ σύλλογοι οὗτοι οἱ ἰδιωτικοὶ διαδίδουσιν ἀνά τὴν Ἀγγλίαν τοὺς τῆς ὑγιεινῆς νόμους, ἀλλὰ καὶ καθιστῶσιν εὐληπτον καὶ κοινότεραν τὴν ἐφαρμογὴν αὐτῆς, ἰδρύοντες δημοσίας βιβλιοθήκας ἐκ δημοτικῶν βιβλίων πραγματευομένων περὶ τῆς ὑγιεινῆς καὶ τῆς κοινωνικῆς εὐεξίας διὰ δημοσίων ἀναγνώσεων περὶ Ὑγιεινῆς. Συλλέγουσι κιστάλια πρὸς ἐφαρμογὴν τῶν βελτιώσεων εἰς τὰς νοσηρὰς κατοικίας, διανέμουσι δὲ ἀσβεστον πρὸς λεύκανσιν τῶν ἐσωτερικῶν τοίχων τῆς οἰκίας, χορηγοῦσιν ἐνδύματα, λουτρά, ἀντιμιασματικά, ὑποστηρίζουσι τὴν ἰδρυσὶν Ἀσύλων τῶν παιδίων καὶ καθ' ὅλου εἰπεῖν ἐξασκοῦσιν ἐπιρροὴν σωτηριωδεστάτην ἐπὶ τῆς δημοσίας ὑγιεινῆς. **

ΜΙΑ ΣΥΜΒΟΥΛΗ ΚΑΘ' ΕΒΔΟΜΑΔΑ

Αἱ νεάνιδες εἰς ἄκρον ἀθυμοῦσι καὶ ἀπελπίζονται βλέπουσαι τὰς χεῖράς των δεινῶς παραμορφουμένας καὶ ἐρυθρὰς ὑπὸ τῶν χειμῶλων (χιονιστρῶν). Πρὸς ἀποδίωξιν τῶν φρικαλέων τούτων ἐξοιδήσεων, αἵτινες οὐχὶ σπανίως καὶ εἰς ἔλκη ἐκτρέπονται, κυρία τις ἀνεκοίνωσεν ἡμῖν τὸ ἐπόμενον ἀγγλικὸν φάρμακον.

«Λάβε ἐρυθρὸν πέπερι εἴτε κοινὸν εἴτε τῆς Καυένης καὶ ἔνωσον μεγάλην ποσότητα αὐτοῦ μετὰ οἰνοπνεύματος, ὥστε τὸ μίγμα νὰ γείνη πολὺ δυνατόν. Ἐν τούτῳ δὲ τῷ μίγματι ἐμβαπτίζεις πολλάκις καὶ πολλὴν ὥραν τὰ πάσχοντα μέρη καὶ ἡ ἴσσις εἶνε εὐδαία καὶ ταχυστάτη.»